

1994 /2.

Ára:70Ft

folk **MAG** gazin

Miért pont ács?
A Rakonca "koncai"

Sebő Ferenc:
Népzenei olvasókönyv
Pünkösdi kirándulás
Erdélybe

WOMUFE

"MAGYAROK
TÜNDÖKLŐ CSILLAGA"

1994 – a család éve

NAYER KAPELYE

Hurrá, táborozunk!

"Életfa" életműdíj,
a "Népművészet Mestere" és a "Népművészet Ifjú Mestere"
kitüntetések nyertesei

English table of contents on page 27

MESTERSÉGEK ÜNNEPE '94

folkMAGazin

Kiadja a Táncház Alapítvány

Fenntartók:

Magyar Művelődési Intézet Népművészeti Osztálya,
Táncházi Kamara,

Népművészeti Egyesület,

Muharay Elemér Népművészeti Szövetség

Főszerkesztő: Nagy Zoltán

Főmunkatárs: Bankó András

Képszerkesztő: Kása Béla

Munkatársak:

Berán István, Beszprémy Katalin, Héra Éva,

Horváth Károly, Igyártó Gabriella, Koczpek Irén,

Nagy Tímea, Nagy Zoltán József, ifj. Tímár Sándor, Vasváry Annamária

Szerkesztőségi titkár: Tóth Kornélia

Szedés, grafika: Gerbera Graphix Stúdió

Nyomda: Memphis Nyomda és Kiadó BT.

3534 Miskolc, Stadion u. 37-39.

A folkMAGazin szerkesztőség levélcíme:

1251 Budapest, Pf. 101.

Telefon: 201-4492, Beszprémy Katalin 201-3766/60, Igyártó Gabriella

201-3766/13, Gósi Anett; Telefax: 201-5164

Ez a lapszámunk a Művészeti és Szabdművelődési Alapítvány támogatásával készült.

TARTALOM

3-4. Péterfy László: Miért pont ács?

5. Fogarasi Klára: 1994 - a család éve

6. Berán István: Tavaszünnepe

7. Horváth Károly: Nehezen vagyok alakítható

7. Nayer Kapelye

8. Bankó András: „Addig megyek a víz mellett...”

9-20. Hírek, információk táncházokról, népzenei és néptáncfesztiválokról, pályázatokról

9. Horváth Károly: Üzenet

Sebő Ferenc: Népzenei olvasókönyv

11. Táncházak, klubok

12. Mesterségek ünnepe

14-15. Poszter – Pulika János

17. „Életfa” életműdíj, a „Népművészet Mestere” és a „Népművészet Ifjú Mestere” kitüntetések nyertesei

18. WOMUFE – World Music Fesztivál

21. Ifj. Tímár Sándor: Mosenberg

22-23. Kaposi Edit: Pünkösdi kirándulás Erdélybe

24. Hivatal Endre: Pontozó '94

Tímár Sándor: A legsikeresebb turné

25. Ledniczky Márton: Bodor Feri élt

Bankó András: A Rakonca „koncai”

27. 20 éves a Vujicsics együttes

28. Juhász Katalin: „Magyarok tündöklő csillaga”

Fotó: Székely család, Székelydobó (Kovács István)

Címlapfotó: Menyasszony (Néprajzi Múzeum Archívuma)

Péterfy László: Miért pont ács?

Engedjék meg nekem, hogy kilépjek a jelen és a közelmúlt keretei közül, és kb. 2000 évvel visszatérjek az időben. Viszsalépjek azért hogy egy kérdésre választ keressek. A kérdés így hangzik: miért volt József mestersége ács? Miért volt éppen ács Szent József, Krisztus apja? A válasz nyilván nem egyszerű, talán a feltevés is önkényes, de így gondolom, alapvető tanulságokat tartalmazhat a magyarázatkeresés. Vajon miért nem földműves, halász, kereskedő, fazekas, vagy kovács, miért pont ács? Jelképes vonatkozású többlettartalma, szimbolikus értelme nyilván e mozzanatnak is van, mint a Biblia majd minden sorának.

Úgy gondolom magyarázatnak kevés az, hogy békés, szelíd, elmélyült foglalkozás a fafaragás. A fontosabb mozzanat talán az lehet, hogy a természet és az ember kapcsolata számára hoz létre – emberi környezetet teremtve – tárgyakból hidakat.

A legfontosabb az Istentől nyert talentum, a tehetség. Arányérzék, embert megismerő képesség, környezet felismerő készség, egyszóval művészi tehetség.

Először is a körülvevő természetet kell a faragónak alaposan ismernie, hiszen innen nyeri anyagát, melyet megmunkál. Tudnia kell, hogy a különböző fafajták hol és hogyan nőnek, mikor kell kitermelnie, hogyan kell előkészítenie, tárolni, szárítani, s céljának megfelelő fafajtát választani.

Nem mindegy, hogy alföldön vagy magas hegyekben nő a fa. Tudjuk például, hogy a szlapon tölgy a legjobb. Minél közelebb van a tölgy termőhelye a szlapon területekhez, annál nemesebb. Visegrád környékén például nem érdemes tölgyet faragni, mert alkalmatlan jóformán minden olyan munkára, amit hagyományosan tölgyből készítenek. Minden fajta fának megvan a titka, ezt a faragó embernek tudnia kell. Ismernie kell tehát a természet rendjét. Ugyanígy ismernie kell az embert, az emberi természet rendjét, hiszen jóformán minden, ami az embert körülveszi – ház, bútorok, munkaeszközök, használati tárgyak – fából készültek. Ahogy a szép Kis-Küküllő menti sírfelirat mondja: „első házam vala lengő bölcsőm fája, az utolsó immár koporsóm deszkája”.

Az emberi lét tárgyi környezete a fával bánni tudó ember teremtménye. Miért fontos ez a józsefi mozzanat? Azért, mert az elmúlt húsz év faragó mozgalmának legfontosabb jellemzői talán éppen ebből a különleges emberi képességből és érzékenységből fakadnak. Ez pedig a közösen véghezvitt és a közösség számára végzett munkák sora. Játzóterek készültek, köztéri alkotások, utcabútorok, plasztikák, csupa közhasznú munka. Jóval több volt az egyéni hozzájárulás a készítőtől, mint a megbízó részéről az erre fordított támogatás.

Ha most részletesebben vizsgáljuk ezt a húsz évet, akkor először talán azon szakköröknek alakulására és szerveződésére kellene emlékeznünk, amelyek az ország különböző városaiban, elsősorban a közművelődési intézmények szervezésében kezdték meg munkájukat. Gondolok itt a győri fafaragókra, akik – ha jól emlékszem – már 68-ban csoporttá szerveződtek, és tudatosan próbáltak megismerkedni a fafaragás néphagyományával.

A 70-es évek elején aztán sorra alakultak a faragó szakkörök. Miskolcon, Debrecenben, Szombathelyen, Kecskeméten, Zalaegerszezen... és sorolhatnám. Nagy jelentőségű az Ifjú Népművész pályázat meghirdetése – annak is lassan 25 éve. A Népművelési Intézet által szervezett tokaji táborok rendkívül eredményes és rendkívül ösztönző, szellemiséget kialakító együttlétek, együtt töltött két hetek voltak, melyeknek megtermékenyítő hatásához nagymértékben hozzájárult többek között az is, hogy a különböző műfajokban tevékenykedők – szövők, bőrsők, kovácsok, fazekasok, táncosok, énekesek – együtt dolgoztak.

Ennek az együttlétnek igen komoly eredménye született, hiszen sokkal tágabban és összefogottabban volt alkalma megismerni a hagyományt mindazoknak, akik részt vettek e közös munkában.

A szakkörök a hagyomány, valamint a különböző faragás technikák és faanyagok jellegzetességének megismerését célozták. Nem is az előadóktól tanultak sokat, mindinkább egymástól. Voltak ott idősebbek, fiatalabbak, tehetségesek és kevésbé azok, szélesebb látókörrrel rendelkezők, akik hozták a maguk nagyobb összefüggéseket érintő ismereteit, itt cserélték ki, beszéltek meg tapasztalataikat. Így halmozódott fel lassan egy olyan ismeretanyag, ami képessé tette a faragókat arra, hogy komolyan végiggondolják hivatásukat, feladatukat.

Említeni kell még egy fontos mozzanatot. Szemléleti különbséget eredményezett az, hogy a közművelődésben szerveződött szakkör munkájába kapcsolódott be egy faragó, vagy pedig önálló népi iparművészként, szövetkezetben dolgozott. Ezek a szemléleti különbségek természetesen főleg abból adódtak, hogy az egyik piacra termelt, a másik inkább saját kedvtelésére faragott. Élesen nem vált szét a két terület, és e kettősségre inkább az jellemző, hogy igen sokat tanultak kölcsönösen egymástól. Gondolják csak meg, hogy a 60-as évek elején, a hetvenes években a népművészeti boltok kirakataiban a faragott tárgyektól kezdve a különböző cukorkás dobozokig milyen túldíszített, a kereskedelem számára átformált, ízléstelen, funkciójukat veszített, kommersz tárgyak voltak túlsúlyban. Egy egyetemesnek mondható stílus felé közelítettek, amely a giccs határát súrolta, ahol az eredeti nemzeti sajátosságok, jellegzetességek összemosódtak.

Megjelentek például a magyar fafaragás technikáiban kevésbé alkalmazott égetett vagy lakkozott motívumok, ugyanakkor háttérbe szorultak olyan ősi technikák, mint a spanyolozás, karclozás, amelyek sokkal több munkát, ismeretet igényeltek, és bizony sorozatgyártásra nem voltak alkalmasak.

A piacra dolgozó faragó számára fontos volt, hogy minél kevesebb anyagból, minél kevesebb ráfordított munkaórával minél több pénzt lehessen kihozni. Ezek a szempontok nem mindig voltak előnyére annak, hogy esztétikailag magasabb érték és a hagyományokhoz igazodó ízlés, díszítési technika és motívumrendszer alakuljon ki. A motívumok összekeveredtek, a festett bútorokról áttemelt motívumok faragott formában jelentek meg. Előtérbe került az úgynevezett ékrovásos technika, ami egy korábbi, múlt század végi, főképp német területen kialakult technikához kezdett nagymértékben hasonlítani.

A másik oldalon viszont ott volt a közművelődési szakörökben folyó munka, ahol a tevékenységet nem a piaci kereslet határozta meg, nem volt életbe vágóan fontos, hogy mennyi idő alatt mennyi a nyereség. Több időt, energiát áldozhattak arra, hogy kísérletezzenek, és tanulmányaikban elmélyedhessenek.

(Olyan motívumokat, olyan technikákat, olyan formákat kereshettek, amelyek feledésbe merültek, de a 80-as években fokozatosan visszatértek, így például a szaru és csontdíszítés technikája)

Ezek azok a faragók, akik először mertek bútorokat készíteni, mégpedig használható bútorokat. Emlékszem még azokra a nyíregyházi népművészeti kiállítás zsűrizésekre, ahol szék helyett csak faragott széktámlát küldtek be láb és ülőke nélkül.

A 80-as években az alkotóházak, a faragóházak építésének időszaka következett. Először a Vas megyeiek készítettek 1978-81-ben Velemben egy házat fából, hagyományos technikával. Aztán Zalaegerszegen, a gébárti tó mellett épült ház, majd sorjában Tiszavárkony és a többi, amelyek egy-egy város – Győr, Kecskemét, Nyíregyháza – közelében létesültek. A nagy feladatok – egy egész ház felépítése, bútorzatának elkészítése rendkívüli hatással bírt azoknál a csoportoknál, ahol sokat kellett arról magyarázni, hogy amit

faragnak az akkor igazi, ha annak valóban eredeti funkciója van, és nem csak imitál, utánoz egy tárgyat. Lehet, hogy nem fogja használni soha senki, de akkor is, ha csak dísznek vagy emléknek veszi meg, kapja ajándékba, annak igazának kell lennie.

A faragóházak. Mi a tanulság? Amikor felépült a velemi ház, annak ajtót, ablakot, kilincset, bútorokat kellett készíteni, takarókat, terítőket kellett szőni, edényeket, tányérokat, poharakat korongozni, melyekből enni, inni lehet. A különböző kézműves mesterségek művelőinek közös munkájára volt szükség. Senkinek sem kellett arról beszélni, hogy mi egy tárgy szerepe, funkciója. Miért kell méretében akkora legyen, hogy a kezében elérjen, vagy hogy rá tudjon ülni, hogy be tudjon lépni az ajtón, hogy látható legyen a motívum, hogy ne az ülőkéjére faragja a díszítményt valaki a széknek, mert amikor feláll, a tanulságot legfeljebb a hátulján viszi magával, de nem a fejében. Így tehát lassan visszaépült egy világ, a lelkekben elsősorban, ami a faragó eredeti szerepét hozta vissza. Ezt a bizonyos józsefi szerepet, ezt a tanulságot emelném ki, mint legfontosabbat, az önzetlenséget, a segítőkészséget, a sokakért végzett önfeláldozó munkát. Ebben az országban évről évre 8-10-20-30 olyan ember fogott össze, akik táborokban, városokban játszótereket készítettek, faluházakat rendeztek be, autóbusz várókat, hidakat, utcabútorokat, emlékműveket készítettek, és senki nem kérdezte, hogy mennyi a fizetség. Ez az az emberi többlet, aminek a legnagyobb az értéke, és semmiféle más külső eszközzel nem helyettesíthető.

Most az a kérdés, hogy a 90-es évek kezdetén a fiatalabb generációban, a faragókban, akik sokan egzisztenciális gondokkal küszködnek, vajon van-e belső erő, van-e belső tartás ahhoz, hogy folytassák a megkezdett utat?

Tudnak-e még vállalkozni valamilyen példamutató összefogásra, amivel a „faragó társadalom” az elmúlt évtizedekben működni tudott, és amivel maradandó emlékeket hagyott ebben az országban maga mögött.

Ennek a tevékenységnek a fontosságát kihangsúlyozza, hogy a környező országokban nem igen látjuk nyomát annak, hogy hasonló akciók, vállalkozások valahol is lettek volna.

Kívánom, hogy e munkának méltó folytatása legyen!

Fogarasi Klára: 1994 – a család éve

A Néprajzi Múzeum fényképtárában háromszázernél több fotográfiát őriz. A múlt század vége óta gyűjtött anyag egy részét néprajzkutatók készítették terepmunkájuk során, másik részét hivatásos fényképészek anyagából vásárolták az ország egész területéről.

Az óriási mennyiségű történeti képanyag lehetőséget kínál a családi élet változásainak vizsgálatára is.

Konrad Lorenz a mai, civilizált emberiség hetedik halálos bűneként a tradíció lerombolását említi, s ebben az apakép zavaró és pótolhatatlan kiesését: „A paraszti és kézműves környezet kivételével manapság a fiú szinte seholy látja az apját munka közben, még kevésbé van alkalma segíteni neki, így nem tapasztalhatja a férfi magabiztos munkálkodását.”

A paraszti családi közösségben a gyermekek még szüleik mellett, illetve kezük alá dolgozva sajátították el a hétköznapi tudás megszámlálhatatlan fortélyát és az általános magatartásformákat.

A megélhetés szigorú életvitelt követelt, amely igen erőteljes helyhez-jelenhez kötöttség is volt. Az értékrend viszonylagos stabilitása azonban nemcsak a jelentette könnyebbé, de megnyugtató kapcsolatot teremtett a jövővel is, ami az egyes embernek – napi gondjain túl – biztonságérzetet jelentett.

A családi összetartozás fontos és megbecsült dokumentumai a családi képek. „Több alkalommal meggyőződtem róla, hogy az emberek főként a családi fényképeket kedvelik” – írta a fotográfózás egyik feltalálója, Fox Talbot 1844-ben. A fényképezés elterjedését, mindennaposá válását követően Magyarországon is hasonló a helyzet. A századfordulótól gomba módra szaporodó műtermek megrendelése között ez az egyik legkedveltebb műfaj.

Jó néhány korai felvételen még együtt a rokonság egésze (lakodalmi képek); később a szűkebb család – három generáció –, majd a szülők gyermekeikkel készíttetnek fényképet. Szembeötlő különbségek mutatkoznak a fényképezkedők felállásában, magatartásában, attól függően, hogy polgári vagy paraszti társadalmi réteg képviselői állnak előttünk. Az utóbbiak mindig egészalakos képet készíttetnek, és frontális testtartással, szorosan egymás mellett állnak – középen a szülők, ölükben a karon ülő, oldalt a középső(k), hátuk mögött a legnagyobb gyerekekkel.

A polgári családi képek teljesen más jellegűek: a térbeli elhelyezkedés mozgalmasabb, vagy festői elrendezésű; a tekintetek különböző irányba figyelnek; máskor beállított jelenetek láthatók: egyikük „mintha” olvasna (kvázi életképek); vagy egyikük távolba mereng, másikuk olvas, stb. (fentiek különböző variációi). A testtartás, a gesztusok lazasága, sokfélesége jellemző, nem érezhető az összetartozás, sőt a tekintetek többirányúsága sugall egyfajta „jelenléthiányt” (gondolataiban, tünődéseiben mindenki máshol jár).

A paraszti családi képek kompozíciója zárt, a térben való elhelyezkedés áttekinthető; a testtartás fegyelmezett; az arc komoly, mosolytalan; a tekintet nyílt és szembenéző.

Az egész kinézetre vonatkozóan (ruházat, testtartás, mimika) kötelező a tökéletes, hibátlan, kifogástalan megjelenés. Az ünneplő ruha felvétele, a méltóságteljes tartás, az arcizmok rendezettsége, az egyén egész lényének gondos „kiigazítása” az illendőség, tisztesség normáinak teljesítésére való törekvést fejezi ki.

A paraszti fényképek szertartásossága – ha úgy tetszik mezeisége – tehát nem a „véletlen műve”, hanem egy stabil értékrend gesztusokban történő kifejeződése.

A parasztság szemléletmódjában nem vált külön az esztétikai és az erkölcsi követelményrendszer, hanem a kettő szervesen összetartozott, egymást feltételezte.

A fényképeken az egyedi vonások helyett a társadalmi szerep kerül előtérbe. Ez a magyarázata annak, hogy a családi kép egyúttal ideálkép is: a „család-eszme” látványban történő megfogalmazása.

A szigorúan zárt, formai sablonok által meghatározott műfaj képei ennek ellenére beszédesen vallanak egy-egy tájegység, egy-egy adott csoport életlehetőségeiről, kultúrájáról, s nem utolsósorban – a gyermekekhez való viszonyáról.

Sokszor fölmerül a kérdés, hogy ezeken a régi fényképeken miért nem mosolyognak a „modellek”: mindig komoly, zárkózott tekintetű arcok néznek ránk. Ennek konkrét társadalmi-történeti okai vannak. A fényképész nem a paraszti közösség tagja – az idegenekkel szembeni viselkedésnek pedig a közösség által szigorúan meghatározott szabályai voltak.

A 20. sz. első évtizedeinek hazai paraszti használatú képei között előfordulnak olyan családi képek, amelyeken a pillanatnyilag hiányzó, vagy örökre eltávozott (katona vagy elhunyt) apa helyét kihagyják a felvétel készítésekor, s fényképét a nagytábla utólag beleapplikálják.

Máshol úgy állnak a gép lencséje elé, hogy a távollévtől egy kézben tartott fénykép helyettesíti.

A családfő személyének fontosságát jelzi, hogy a kézben tartott, vagy más módon fényképpel helyettesített személy mindig férfi – nő sohasem.

A fotó itt közvetlenül élő személy helyett áll, „van jelen”, s jól érzékelhető a paraszti gondolkodás eszményítésre törekvő hajlama, amellyel a pillanatnyilag „tökéletlen”, hiányos valóságot „kiigazítja”. Helyreállítva ily módon a teljességet a kifüggesztendő képen – amely ezáltal még hangsúlyozottabban ideálképpé változik.

A fotográfia itt nemcsak központi szerephez jut, de feladata kettős: egyszerre eszköze és célja az illúziókeltésnek.

A falusi családi képek történetének korszakai – stílárak jellemzőik alapján – egymástól jól elkülöníthetőek, hiszen egy-egy felvétel mindig hű korszak is.

Lapalji jegyzet: A Néprajzi Múzeum fényképtárából készült Családi körben c. kiállítás augusztus végéig látható.

A Néprajzi Múzeum fényképtárából készült Családi körben c. kiállítás augusztus végéig látható.

II. Budapesti Folkfesztivál, 1994. március 26.

Az egész naposra bővült program újdonságként az Aprók Báljával kezdődött. Az Örökség – Foltin Jolán és munkatársai – által szerkesztett és rendezett műsor rész osztatlan elismerést váltott ki mind a közreműködő gyermektáncosok és kézművesek, mind a szépszámú, jórészt családosan érkező közönség körében. Telitalálatnak bizonyult Bistey Attila felkérése a házigazda szerepkörére, hiszen műsorközlőként és játékvezetőként egyaránt remekül működött. A csúszás nélküli (!) program emlékezetes mozzanatai közé tartozott, amikor a több száz gyermektáncos számára a budafoki és óbudai zeneiskolások egyesített zenekara muzsikálta a somogyi dudálást és ugrózt. A gyermek népművészeti mozgalom valódi ünnepét élhettük át, és biztos, hogy az Aprók Báljának jövőre is helye lesz a BS küzdőterén!

XIII. Országos Táncháztalálkozó és Kirakodóvásár, 1994. március 27.

Látványos Zöldágjárás (Hortobágyi Gyöngyvér munkája) nyitotta közös ünnepünket, majd a Budapest Sportszarnok „összes termeiben” megindultak a programok. A küzdőtéri tanítás a tavalyi Láncdúrók után most a Csárdások jegyében zajlott, Farkas Zoltán szerkesztésében. Az Ínyenc táncházzal jól kiegészítette a tánctanítást (szerk. Nagy Zoltán József), kár, hogy a 2. emeleti folyosónál eddig nem sikerült jobb helyszínt találni. Változatlan a népzenei kamarakoncertek sikere, amelynek műsorát Vavrincz András állította össze (rá hárult a tánctanítás zenei szerkesztése is). Az edzőteremben délelőtt az Aprók táncával (Örökség) és kézműves foglalkozásokkal (Székely Éva) szórakoztattuk a kicsiket. Délután először a Duo Sound csapatait (Kóló, Méta), majd a Táncháztalálkozó '94 lemez pályázat (Eredics Gábor MMI) nyertesait hallgathatta a közönség. A két koncert között ruhabemutató gazdagította a programot. Hagyományörző vendégeink közül sokan már napközben is közreműködtek az Ínyenc táncházzal és a Folk-kocsmában, de a legnagyobb figyelem az esti Gálaműsorban kísérté muzsikájukat és táncukat (szerk. Éri Péter). Az idén is változatlanul népszerű Táncháztalálkozót az össznépi multság zárta, amely részint a Gyökérben, részint az Almássy téren reggelig folytatódott. Sajnos, hajnalban az egyik erdélyi zenekar gazdátlanul téblábolt az utcán, egy másik zenészüket a rajongói meg elcipelték magukkal valahová, úgyhogy lekésté a busz indulását. A csoportvezetők többsége kifogástalanul működött – köszönet érte –, de néhányan nem álltak helyzetük magaslatán.

A két nap közönségsikerében (összesen mintegy 30 000 látogató) nyilván nagy szerepet játszott a magas színvonalú Kirakodóvásár (Népművészeti Egyesület), amelyen a hagyományos népművészeti tárgyak mellett a néprajzi és folkzenei kiadványok fantasztikus választékából válogathattunk.

A délutáni Átváltozások II. (szerk. Kiss Ferenc) és az esti Elágazások (szerk. Farkas Zoltán) egyaránt a folkmozgalom különböző irányzatainak színpadi eredményeit igyekezett felmutatni, váltakozó sikerrel. Az Átváltozások mostani programja a tavalyinál kissé langyosabbra sikerült, s a harsányabb produkciók – a Ghymes 'world music'-ja és az újra összeállt Barbaro folk-rock zenéje – inkább ellenérzést váltottak ki. Az Elágazások túlságosan hosszúra nyúlt műsorában még az önmagukban színvonalas produkciók is nehezen érvényesülhettek. Nyilvánvaló a színpadi műfajok létjogosultsága, összességében mégis úgy tűnik, hogy az óriási szellemi és anyagi erők bevetése ellenére a BS-ben nem lehet sem igazi színházi körülményeket teremteni, sem valódi folkfesztivált létrehozni. Valószínű, hogy jövőre a szombati nap programját jobban hozzá kell igazítanunk a kirakodóvásár és a Táncháztalálkozó hangulatához, a III. Budapesti Folkfesztivált pedig más időpontban és helyszínen kell megrendeznünk.

A Táncházi Kamara legfontosabb feladata a Táncháztalálkozó sikeres megrendezése. Úgy érzem, idén sem vallottunk szégyent, hiszen a Táncháztalálkozó újra a táncházmozgalom seregszemléje, a Kárpát-medencei népművészet ünnepe lehetett.

Itt kell köszönetet mondanom a fentebb említett szakembereken kívül az ügyelő stábnak (Neuwirth Annamária és munkatársai), a produceri munkát végző csapatnak (Páli János és munkatársai, Produkció 13), a Budapest Sportszarnok igazán segítőkész gárdájának (Kövér Péter és munkatársai), valamint megbízóinknak, elsősorban Klenjánszky Tamásnak és Zsebedits Pálnak (Interart).

A kétnapos rendezvény pénzfedezetének megteremtése minden előzetes képzeletünket felülmúló nehézségekbe ütközött. Talán nem közismert az a tény, hogy az Interart ugyan kibérli (rengeteg pénzért) a BS-t, de a jegybevétel elveszi. Ez eddig is így történt, csak hogy az Interart-tól kapott műsorhozzájárulás a költségeinknek ma már csupán mintegy a negyedét fedezi. A hiányzó háromnegyed részt (cca. 4,5 milliót) pályázati és szponzorszerzési munkával kell összeszednünk. (Ez indokolta például, hogy a tv-jogot a legjobb ajánlatot tevő Tradíció BT-nek eladtuk, ami később némi Híradós botrányhoz vezetett.) Mondanom se kell, hogy a szponzorok nem lökdösték egymást a nagy tülekedésben. Ami igazán váratlan volt számunkra, az a pályázati munkánk sikertelensége. Végül oda jutottunk, hogy a helyszíni kifizetések biztosítása érdekében kölcsönökhöz folyamodtunk, ígérvényeink megvalósulására alapozva. (Tartalék pénzünket ugyanis be kellett tegyük a Táncháztalálkozó '94 CD és kazetta gyártásába.) A vészharangok kongatása utóbb mégis eredményre vezetett, így a Soros, az Illyés, a Szabadművelődési Alapítvány, valamint a Nemzeti Kulturális Alap utólagos támogatásával lassan felkapaszkodunk a nullára...

**Horváth Károly riportja Kiss Ferencsel,
a Vízöntő együttes volt vezetőjével**

Nehezen vagyok alakítható!

- Nem félsz a szakmától?
- Már miért félnék?
- Hát hogy megesznek ezért az új CD-ért!
- Az értelmesebbre hallgatok, a pocskondiázók nem érdekelnek.
- De ez a muzsika teljesen más, mint amit eddig produkáltál.
- Nem tetszett?
- Lehetek őszinte?
- Ereszd el magad!
- Mikor először meghallgattam a felvételeket, mérgemben, tanácstalanságomban szinte darabokra törtem a CD-lemezt!
- Kedves Károly barátom, a hallgatónak jogában áll törni-zúzni! Mi akadályozott meg a műérték megrongálásában?
- Hát a barátságunk. Ezért újra hallgattam, és akkor már jobban tetszett, harmadjára már meggyőztél, pár napja pedig már nem hallgatom, mert zavar a munkámban – megtörténhet, hogy hatása alá kerülök és belekomponálom dalaidat a saját szerzeményeimbe. Hogyan jöttek össze ezek a számok?
- Kiváltam a Vízöntőből. Akkor úgy gondoltam, hogy nem adok ki több lemezt, azután kezdtek gyűlni a dalok, régebbiek, újabbak. Felkerestem a Hungaroton Gongot, ahol Kóbor János a rá jellemző rugalmasságával, no meg a Muzsikás és a Vízöntő antológia sikerén felbuzdulva azt mondta, vágjak bele. Így jött össze a Vízöntő kor című lemez. A szerzemények nagy részének táncos gyökerei vannak: Haláltánc, Komédiás, Leánydicsérő, ezeket táncprodukciókhoz komponáltam. Vítát válthat ki majd a Replika, amihez én írtam szöveget és ami tele van az iskolások által használt szlenggel, városi folklór elemmel. A többi dalban sok a cigány folklórra, román zenére való utalás. Tény és való, a lemez anyaga heterogén.
- Ezzel nem értek egyet!
- És miért nem, ha szabad kérdeznem?

- Mert a lemezt egységessé teszi – ne pirulj el, ha szembe dicsérek – az a közép-európai keserűség, ami a hangodat jellemzi.
- Nem pirulok el, mert már írtak olyat is, hogy a hangom telítve van mediterrán melankóliával.
- Először jelentkezel szövegíróként.
- Spontán jött! Voltak olyan gondolataim, amikre nem találtam megfelelő szöveget, verset.
- Van új zenekarod?
- Alkalmi társulást hoztam össze, hogy a CD-t élőben is bemutathassuk. Évente egy-két jelentős fellépést tervezünk. A következő az Almásy téren lesz, október első péntekén.
- Mit szólnál hozzá, ha a szerkesztők felfigyelnének a CD általad is vállalt populárisabb hangvételű dalaira, és klipet készítenének valamelyikből, például a Replikából?
- Nem félek ettől a veszélytől, de ha mégis felkérést kapnék, akkor a „klipkészítőkre” szomorú napok várnának, mert én nehezen vagyok alakítható!
- Beszéljünk most komoly dolgokról. Mondjál pár mondatot az Etnofon népzenei kiadóról és folklórchívumról.
- A kiadó népzenei kazetták, CD-k kiadását tűzte ki célul. Évente 5-10 produkciót tervezünk megjelentetni: archív és újabb népzenei gyűjtéseket, oktató segédanyagokat, valamint kortárs előadók felvételeit. Az eddig kiadott magyar nemzeti hangszereket, valamint a Magyar népzenei gyűjtés; Tavaszvilág (tavaszi ünnepkör szokás dallamai); Magyar menyegző; a Magyar tölgy mítosza; Vízöntő: Best; Gitania express; Kallós archívum stb. után tervezünk Elvesztett éden címen egy 8-10 darabból álló CD sorozatot, amiben magyar népzenei dialektusokat mutatnánk be, még élő, a Kárpát-medencéből származó falusi muzsikások előadásában. Van egy hangstúdió, ahol kitűnő körülmények között készíthetünk népzenei, komolyzenei, egyéb funkcionális zenei felvételeket. Archivumunk a nagyközönség rendelkezésére áll, népzenei és világi zenei kuriózumokkal. Támogatókra, szponzorokra, pártolókra lenne szükségünk, hisz munkánk a mostani helyzetben szinte egyedülálló a hazai kiadók között. Ez nem véletlen: a felsorolt kiadványok megjelentetése, hogy finoman fejezzem ki magam, nem jár különösebb hozadékkal.
- És egyébként jól vagy?
- Kösz, megvagyok!

Nayer Kapelye

Az utóbbi időben feltűnt Budapesten egy új zenekar. Zsidó zenét játszanak. Több nagyobb fesztiválon is szerepeltek. A dolog érdekessége, hogy az együttes vezetője Bob Cohen, a Budapest Week évek óta Magyarországon tartózkodó munkatársa.

Bob nagyon jól ismeri a táncművészetet, a magyar népzenei életet. Sokat járt gyűjteni eredeti parasztdalokat nálunk is, Erdélyben is. Vele beszélgettem egyik fellépésük után.

– Mit jelent az együttes neve, a Nayer Kapelye?

Bob Cohen: Jelentése jiddis nyelven Új Zenekar. Hagyományos falusi, zsidó zenét játszanak, főleg eredeti forrásokra támaszkodva. Célunk, hogy a vidéki muzsikálási stílust megtanuljuk.

Sok klezmer zenekar van a világon, s általában mind gramofon-lemezekről tanultak. Én is így kezdtem Amerikában, amióta azonban itt vagyok Európában, nekifogtam gyűjteni a régi zsidó népzene, népdalokat. Először Magyarországon próbálkoztam, utána Erdélyt barangoltam be, és úgy találtam, hogy az egy „kincstár”. Nemcsak a magyar, de más népek zenéje is megtalálható ott.

Cigányoktól kezdtem hangszereket gyűjteni... néztek rám, hogy ez valami „nagyorrú” ember, akkor „...ezt hallgassa meg, uram” – hoztak valami régi zsidó nótát, amit New Yorkban már hallottam egy variációban. Kérdeztem, hogy honnan tanulták ezt. „Hát a háború előtt játszottuk bálokban, lakodalmakban” – válaszoltak.

Bármerre jártam – akár Máramarosban, akár Kolozsváron, vagy Brassóban – mindenütt elmentem a zsidó szeretetotthonba, vagy közösségi házba. Megkerestem a legidősebb embereket, és érdeklődtem tőlük régi dolgok után. Eredeti felvételeket játszottam le nekik kazettáról, s kérdeztem, ismerőse. „Hát, igen... igen, ismerős” – felelték. „Ez meg ez a szövege.” Így játszották? „Igen, így” – vagy mások azt válaszolták: „egy kicsit máshogy”.

Így egy egészen nagy gyűjteményt szereztem cigány muzsikusoktól, akik valamikor zsidó, klezmer zenészekből tanultak sok-sok dallamot.

– Mi az, hogy klezmer?

Bob Cohen: Kelet-európai zsidó hangszereket jelent. Sokféle változata van.

– Ez világi zene, vagy pedig valláshoz kötődő?

Bob Cohen: Is-is. Egyrészt a zsinagóga-beli szertartások zenéjére épült, másrészt a helyi népzene. Innen a sok különbözőség, változat is. Például a lengyelországi zsidó zene nagyon hasonlít a lengyel népzene. A különbséget az adja, hogy a mi zenénkben több, más néptől átvett elem is beépült.

Vagy vegyük mondjuk Bukovinát. Ott azt mondják, hogy a zsidó zenészek nagyon „magyarosan” játszanak. Moldvában pedig a csángó zenére hasonlít. Él Iasiban egy 88 éves jiddis írő. Kiadott egy könyvet, amiben azt írja, hogy a zsidó zenészek kobozt is használtak. Egyszer vittem neki egy Tatros kazettát. Meghallgattuk, és azt kérdeztem, ilyen volt-e a régi zsidó zene. „Más a nóta, de ugyanaz a stílus” – felelte.

– Hallottam, hogy van egy dalotok, amit Erdélyből gyűjtöttetek, és Belgiumban is megtaláltatok.

Bob Cohen: Ez egy érdekes dolog. Van egy közép-erdélyi lassú lakodalmi muzsika, ami Máramarosban és Galiciában is megtalálható. Ugyanerre Belgiumban is rábukkantunk. Antwerpenben van egy kis zsidó haszid szekta. Galiciából vándoroltak oda, és a 20-as évektől ott élnek. Véletlenül hallottam a szekta muzsikusaiknak egy régebbi felvételét. (Ez egy különleges alkalom volt, mert egyébként nem játszanak nyilvánosan, csak haszid lakodalomban.) Így történt, hogy legnagyobb meglepetésemre ugyanazt a dallamot hallottam vissza, amit Erdélyben gyűjtöttem.

– Mikor alakult az együttes?

Bob Cohen: Nemrég. Ebben a felállásban három hónapja játszanak együtt.

– Sok sikert kívánok!

V.A.-N.Z.

Bankó András: „Addig megyek a víz mellett... „

Kanalas Éva (ének) és Fábri Géza (koboz, ének) immár második műsoros kazettáját jelentette meg azokból a moldvai népdalokból, amelyeket a legutóbbi időkhöz (1989 végéig) alig-alig nyílt mód megismerni, hisz népzenegyűjtők se juthattak be a csángóföldre. Nem véletlen, hogy Domokos Pál Péter élete utolsó éveiben oly bizakodva figyelte Kanalas Éva pályakezdését; egyszerűen, szépen énekel, nem erőlteti a kiejtés tökéletes utánzását, de őrizi előadása az eredeti szófordulatokat, a zamatot adó kifejezéseket – úgy énekel, hogy kedvünk legyen utánamondani a dalokat.

Az anyaország túl gyakran elfeledkezik a Kárpátokon kívüli testvérekről. Aki egy kicsit is mélyebben érdeklődik a népzene, a táncház iránt, az minden főbb tájegységről ismerhet szerelmes-, vagy katonadalokat. A csángó zenehágyomány gazdagságát a húszas évek legvégén fedezte föl Domokos Pál Péter, s ő bizonyította elsőként, hogy e dalkincs önálló dialektust alkot. Ez a tudományos eredmény azonban nem adhatott új lendületet a kutatásnak, mivel egyes vélemények szerint a csángók voltaképp elmagyarosodott románok. Tény, hogy akadnak csoportok a csángók között, akik a magyar nyelvet már nem értik: saját értelmiség, papság és iskola híján ez nem csoda! (magyar ajkú tisztelendő iránti kérelmüket épp a pápalátogatás idején ismételték meg legutóbb...) Bárkit eligazíthat azonban a csángók ragaszkodása a római katolikus valláshoz, vagy az, ha fölismeri hagyományainak, kultúrájának egylényegűségét a magyar gyökerekkel. Erről a lelki rokonságról persze vajmi keveset lehetett tudni egy olyan korban, amikor a csángók létezése is tiltott téma volt. A gáncsokodások, piszkálódások miatt Domokos Pál Péteren s Kallós Zoltánon kívül más talán nem is merészkedett e területre a rendszeres gyűjtés szándékával. S amit ketten megtaláltak, föltártak, évek során át nem lehetett közkincs, még Magyarországon sem! Ily módon „mit sem tudva” énekelhették az önkéntesek: „Sej a mi lobogónkat fényes szellők fúják... „; miközben ennek csángó eredetije egy pünkösdi ének. Már az is „áttörést” jelentett, amikor Sebő Ferenc a Tolnába és Baranyába telepített menekültek körében a hetvenes évek legvégén gyűjtött anyagából lemeznyi ízelítőt adott: a gajcsánai énekesek főleg a tragikus sors, az üldözöttség keserveit szólaltatták meg a Moldvai csángók Magyarországon című albumon (Hungaroton, 1978). Azóta a táncházak legújabb, föltö-

rekvő zenésznemzedéke már a vidámabb táncmuzsikát is megismertethette a közönséggel (a Táltos, a Tatros együttesek, Sára Ferenc és mások révén), míg a Kanalas – Fábri duó következetesen a szokásénekek sokrétűségét igyekszik bemutatni.

Az „Addig megyek a víz mellett” című kazettán ismerősen hat „A fényes nap immár lenyugodott” kezdetű lézpedi dal s a „Sok esőbe, sok sárba” dallama is, hisz ez mifelénk a „Tavaszi szél vizet áraszt” szövegével terjedt el. Miként az első „Ha folyóvíz volnék...” című kazettájukon, úgy a második kiadványon is sokféle „föllállást” próbált végig a duó: énekelnek külön-külön s együtt, kísérettel s anélkül, sőt egy dal erejéig kobzán kívül a tilinkót is bevonja a kíséretbe Fábri Géza („Altató”). Pengetős játékának sajátos feszültséget ad az, hogy kerüli a szokványos, akkordbontásos kíséretet. Ő inkább mindvégig a fődallamot játssza, s díszítései érdekesen dústítják az ének melizmáit. Ez az igényes játékmód egyfajta válasz lehet arra is, hogy a koboz eredetileg dallamvivő, vagy kísérő funkcióban volt-e használatos.

A dalok mélyebb rétegeiből itt-ott a jellegzetesen csángó hagyomány bukkan a felszínre („Szúrj egy fácskát a fejemhez” – halottbúcsúztatáskor), örök emberi létigazságok is megfogalmazódnak („árvából lesz jó katona...”), s a sorstragédiákra utaló jegyek is föltűnhetnek: „szeretőmnek nincsen neve...”, „nem tett e pap neki nevet”..., azaz pogányként kell meghalnia annak a csángónak, aki magyar keresztnevéhez ragaszkodik. Emiatt még a szentséget sem szolgáltathatja ki neki másajkú pap. (Mellesleg gyónni sincs mód magyar nyelven.) Gyönyörködhetünk a szerelmes-, és katonadalokban, de azért a népcsoport sorsára is jusson a figyelemből. Erre szólít föl az a szomorúének („Mind azt mondja a viola”), amely az egyéni lét ellehetetlenülését példázza:

Olyan házat csináltattál,
Ablakot rá nem vágattál,
Sem ajtaja, sem ablaka,
Sem aki bekopogtatna,
Elmentél a földbe lakni,
Hogy ne taszigáljon senki.

Sajnos semmi biztosíték arra, hogy a csángók nemzetsége ne tűnhetne el hasonlóan nyomtalanul. Legföljebb annyi lehetőségünk adatik, hogy Kanalas Éva, Fábri Géza után énekeljük e nyomjelző rokonság dalait – amíg lehet.

Horváth Károly: Üzenet
Kritika a Ghymes együttes lemezéről

A Budapest Folk '94 szenzációja kétségtelenül a felvidéki Ghymes együttes volt. Pár éve tudjuk, hogy jók, de most a legrangosabb mezőnyben is bizonyítottak (külön téma, hogy azt a bizonyos mezőnyt szerintem az unalom és a közhelyek rendíthetetlen pufogatása jellemezte...).

Az együttes 10 évvel ezelőtt alakult, olyan zenészekből, akik a Ghymes előtt rockot, komoly zenét, vers megzenésítést, régi zenét játszottak. Eleinte tánczenét adtak elő, táncgyűjtéseket kísérték. Ez számukra a tisztítótűz jelentette. Leccsillapodtak. Körülnéztek magukban és közvetlen környezetükben: gyűjtöttek, paraszzenészeket hallgattak. A külföldi színpadokon pedig rádöbbenek, hogy mekkora sikere van a magyar zenének! Lassan a népzenei elemek alkotói elképzeléseikhez simultak, feldolgozások, szerzemények születtek, a ritmusok még feszesebbé, keményebbé váltak, előkerült a szaxofon, a dobfelszerelés, improvizációk készültek és anélkül, hogy észrevették, vagy akarták volna, belekeveredtek az ún. world music kategóriába, ahol aztán valóban mindent lehet... Beszélgetésünk alkalmával szabadkozta a fiúk, hogy ők nem tehetnek semmiről, hogy ők „csak” zenélni akarnak, hogy utálják a besorolást (ennél jobban már csak a politikát vetik meg), nekik mindegy, minek nevezik a zenéjüket. Nem ide tartozik, de leírom: jó szándékú, becsületos emberek benyomását tették rám; a sikert szeretik, de zavarban is vannak tőle; kivétel nélkül virtuóz hangszertudással rendelkeznek, de idegen számukra színpadon a póz, a zsenialitásban való tetszelgés, az olcsó vonaglás.

Büszkék Miquéu Montanaroval pár éve tartó barátságukra: ebből a kapcsolatból közös szerzemények, színpadi zenék születtek. Nemrég megjelent ÜZENET c. kazetta-CD-jük is, egy „Misel” számmal kezdődik: „Soha nem látom én” – katonadal, stabil témával, azonnali feldolgozással, széles hangzással. Keményen belevágnak a közepébe. (Egy ilyen témát egy rutinosabb zenekar percekig készítené elő.) Kitűnő Tinódi Lantos-feldolgozás következik, mely lírai

hangvételével, szövegének időszerűségével hat a hallgatóra. Tisztítótűz korszakukra emlékeztet a kalotaszegi rész, amely az egész lemez szándékát figyelembe véve már kilóg az összeállításból, van aki ezt náluk jobban csinálja, talán azért is, mert csak azt csinálja. A zenekar ismét elemében érzi magát, Ady Endre – Kis, karácsonyi ének versének „zenei feldolgozásában”. Az Ifjú szívek énekkara határozza meg a dal hangulatát, de van itt koboz-bőgő kíséret, és furulyamuzsikát idéző intermezzó, szaxofon-szóló. Az egészből pedig szívet-lelket melengető szép zene keveredik elő. Annyira szép, hogy sajnáljuk, miért csak 3 perc és 21 másodpercet tart. Van a zenekarnak egy hatalmas aduja: a mostani cimbalmos-szegény világban, Béhr László személyében kitűnő cimbalmossal rendelkeznek. Az ötödik dalban – „Mikor mentem” – bizonyíthatja rendkívüli tudását, no meg mókás kedvét, mert – az egyébként hagyományos hangvételű szám végén – csak belop egy kis pergődob-szólót.

„Mégis azonról” – Balassi-feldolgozás, komor indítással. A témát egy kitűnően alkalmazott modulációval, no meg a kórossal olyan drámai erejűvé tudják varázsolni, amihez fogható csak Szörényiék tudtak elérni a szépeplékű István, a királyban. Kedves szám a Köszöntő is. Utána olyan Tinódi-feldolgozás következik („Seregek közt”) amely teljesen új oldalait tárja fel ennek az agyonfeldolgozott dalnak. Megnyugvás, tündéri báj sugárzik a Sebestyén c. dalból. A címadó dal egyben a befejező is. A Ghymes bebizonyítja, hogy a János bácsi dallamra lehet 9 percen át úgy improvizálni, hogy a hallgató egy pillanatra se unatkozzék, sőt a feldolgozás végén úgy építkeznek, hogy János bácsi valóságos katarzisként jelenjen meg, szédítő hangszerszólók után. Becsülettel felkészültem Ghymesből: háromszor láttam és hallgattam őket színpadon, új kazettaíjukat családommal teljes egyetértésben agyonhallgattam, bájos menedzseraszonyuknak, Mónikának köszönhetően a sajtóanyagokat átolvastam...

Évek óta vártuk egy új, markáns zenekar megjelenését: itt vannak ők öten Felvidékről. Köszöntsük őket szeretettel, különösen, hogy december 2-án ünneplik 10. születésnapjukat.

Hamarosan megjelenik

Sebő Ferenc Népzenei Olvasókönyv c. munkája

A képekkel, illusztrációkkal gazdagon díszített kötet három részre tagolódik. Az első a népzeneire vonatkozó általános ismereteket, a stílusok átfogó ismertetését, elemzési szempontokat foglal magába. A második rész a gyűjtés-, illetve rendezéstörténetet, valamint a néphagyomány jelentőségét, szerepét, belső életét élményszerűen bemutató olvasmányokat; a harmadik pedig – példatárként – egy mintaszerű népzenei gyűjtés anya-

gát tartalmazza. Az egyes részek közötti tartalmi összefüggésekre a margón elhelyezett, bekeretezett oldalszámok utalnak. Válogatott bibliográfia sorolja fel a népdalközlést is tartalmazó kiadványokat. A szövegben felhasznált illetve ajánlott magyar nyelvű irodalom jegyzéke mindig az érintett fejezetek után található. A kötet legvégén kis szótár segíti a könyvben előforduló szakkifejezések, idegen szavak itt használandó értelmezését.

Ára előreláthatólag: 650-700 Ft. Megrendelhető: Magyar Művelődési Intézet, Néptáncosok Szakmai Háza 1011 Budapest, Corvin tér 8. Tel.: 201-3766/70, 34

A Táncházi Kamara kezdeményezésére a Magyar Művelődési Intézet – a két és fél éve megszüntetett ORI ilyen irányú jogutódjaként – vizsgát hirdetett hivatalos előadóművészi működési engedély megszerzéséért, népzenei kategóriákban indulók a Sebestyén Márta, Berán István, Eredics Gábor, Rossa László, Sebő Ferenc, Sipos Mihály összetételű zsűri előtt mutatták be tudásukat. Június 4-én a tétre menő, de oldott hangulatú vizsgán a több mint 30 jelentkező mindegyike sikerrel szerepelt a maga kategóriájában.

Sikerült kapcsolatot találni a szervezőkkel, így a EUROWOODSTOCK jeligéjű Diáksziget programja 15 folkegyüttes szereplésével gazdagodott.

A Táncházi Kamara tisztújító és programalkotó Küldött-közgyűlése terveink szerint 1994. október 16-án lesz. A napirendi javaslatról, a pontos helyszínről és időpontról minden kamarai tagot értesítünk. A területi tagozatok képviselőinek megtérítjük az útiköltséget.

Tagfelvétel, vállalkozási tanácsadásra bejelentkezés és egyebek ügyében változatlanul rendelkezésre áll irodánk:

Gösi Anett ügyintéző

Táncházi Kamara Bp. I. ker., Corvin tér 8. 406-os szoba.
Telefon: 201-3766 /13 Fax: 201-5164

Nálunk kedvezményes áron kapható a BUDAPEST FOLK '93 LIVE és a TÁNCHÁZTALÁLKOZÓ '94 hanganyaga CD-n 900, kazettán 400 forintért.

Kiváló minőségű tekerők, rövid határidőre!
VONÓS ÉS PÉNGETŐS HANGSZEREK
JAVÍTÁSA, RESTAURÁLÁSA
Szerényi Béla hangszerkészítő népi iparművész,
a Népművészet Ifjú Mestere
Cím: 1037 Bp., Fergeteg u. 11., tel.: 06-60-325-036

- Lipcsében Utcazenész fesztiválon muzsikált a Kolompos együttes június 3-5-ig.*
Szentiván éji mulatság volt június 24-én Kalocsán.
Megyei Gyermek Néptáncbort rendeztek Hajdúböszörményben június 26-tól július 3-ig.
Kecskeméten az Erdei Ferenc Művelődési Központban Bács-Kiskun megye kézművességét és népművészetét bemutató kiállítást láthattak az érdeklődők június 19-től július 10-ig.
A Szeged Táncegyüttes felnőtt csoportja Nizzában, az Eben-guba csoportja Spanyolországban szerepelt júliusban.
C-kategóriás Néptáncoktatási tanfolyam nyári tábora volt Debrecenben, július 4 és 10-e között.
Erdélyben vendégszerepelt a békásmegyeri Kincső Táncegyüttes július 8-17-ig.
Sátoraljaújhegyen Nemzetközi Cigányfesztivál volt július 14-16-ig.
Július 15-17-ig verscsipke alkotótábor megrendezésére került sor Jakabszálláson.
Megtartották VI. Szegedi Nemzetközi Néptáncalálkozót július 28-tól augusztus 4-ig.
Tizedik, jubileumi Nemzetközi Citeratábor volt Tiszakécskén július 30-tól augusztus 13-ig.
A Szeged Táncegyüttes Guzsaly csoportja augusztus elején Finnországba utazott.
Augusztus 6-15-ig faragó és szövő tábort szerveztek Jakabszálláson.
A nyíregyházi Margaréta Táncsoport augusztus 10-20-ig Görögországban szerepelt.
A Téka együttes, a Cifra zenekar és a Magyar Tekerőzenekar szeptember 2-3-4-én Svájcban muzsikált.
Augusztus 13-14-én rendezték meg az I. Böszörményi Folkbétvégét Hajdúböszörményben.
A Tanac együttes és a Vizin zenekar vállalt magyarországi és anyaországi délszláv (makedón, horvát, szerb) koreográfiai készítését, stílusgyakorlatok tartását, videó és hangzó anyag átjátszását.
Tel./Fax: (72) 314-991, Szávai József

Bankó András: Szászcsávás és Magyar-nemegye

Mindkét erdélyi település viszonylag kicsi, mégis egyedülállóan gazdag zene fejlődött ki, maradt fenn sorsszerűen sorvadó hagyományában. Mindkét helységbe egy-egy kitarító népzene-gyűjtő jutott el, gondoskodván arról, hogy a ritka tehetségű, kivételes tudású zenészeket minél több anyaországi hallgathassa (élőben s akár hanghordozó közvetítésével is). Mindkét terepjáró táncházzene-szerző tudatában van, mennyire nélkülözhetetlenek a forrásértékű adatközlések s mily nehéz kiadót találni effélékhez. (A Hungaroton még „fénykorában” abbahagyta a falusi előadók anyagainak megjelentetését, mert az nem gazdaságos – sosem lesz „az”, míg az eszmei értéket kihagyják a számításból...!)

Szánthó Zoltán, a szászcsávási banda jó ismerője immár a harmadik műsoros kazettát jelentette meg az együttes kimeríthetetlen repertoárjából. A kazettaborító színes fotója s a szedett szöveggént közölt nótacímek a (magán?) kiadó igényességét jelzi, mégis: összességében a sietséget, kapkodást érzékelteti a kazetta „körítése”. Persze, mert a Táncháztalálkozóra meg „kellett” jelentetni – akár a zene

színvonalától messze elmaradó külsővel. Ha viszont a kiadvány nem készült volna el idejére, még a terjesztés sziszifuszi terhei is Szánthó Zoltánra (és segítőire) szakadnának. Konkoly Elemér, a magyar-nemegyei banda patrónusa szintén évek hosszú sora óta tartja a kapcsolatot az adatközlőkkel. Nincs olyan előnyös helyzetben, mint Szánthó Zoltán (aki „válogatható” a muzsikások közül s akár két-három bandára való legénységet kiállított a legutóbbi kazettán); Konkoly Elemér egy közeli faluból „szerződött” tárogatóst, hogy a nemegyei zenekar hajdani hangzását bemutathassa (miközben a helybeli zenekar hétköznapi fölállása: elektromos hegedű és gitár, szintetizátor, basszusgitár, dob). A kazettát az ETNOFON kiadó jelentette meg „Dokumenta” sorozatában. E vállalkozás nonprofit keretek közt működteti archívumát s „dobja piacra” kis példányszámú, becses hangzóanyagait. E két, járható úton kívül újat vagy mást egyelőre nem talált még gyűjtő, így hát minden tiszteletet megérdemelnek Szánthó Zoltán és Konkoly Elemér (továbbá a kiadók), hogy még lehet hallani falusi adatközlőket viszonylag friss kiadványokon.

TÁNCHÁZAK-KLUBOK

FALKAFOLK

Balkán táncház Fővárosi Művelődési Ház
1119 Bp., Fehérvári út 47. Tel: 181-1360
Szeptembertől, minden szerdán 19 órától
Gyermektáncház szeptembertől, 1730

GÖRÖG KLUB

Virányosi Közösségi Ház 1125 Bp., Szarvas G. u. 8/C. Tel: 155-0811
Szeptember 23-tól, minden páros pénteken 19 órától

IZRAELI TÁNCHÁZ

Házigazda a Habonim-Dror
Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Bp., Almássy tér 6. Tel: 267-8709
Októbertől, minden második héten vasárnap 17 órától

KALAMAJKA TÁNCHÁZ

Belvárosi Művelődési és Ifjúsági Ház 1056 Bp., Molnár u. 9.
Tel: 117-5928
Szeptember 17-től, minden szombaton 17-18-ig aprók tánca,
19-20-ig táncoktatás, 20-24-ig táncművészet,
23-02-ig össznépi vidgalalom

KALYI JAG – „VÍGH RUDOLF” KLUB

Cigány népzenei klub
Házigazda: Rományi Rotá Együttes
Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Bp., Almássy tér 6. Tel: 267-8709
Októbertől, minden hó 4. péntekjén 20 órától

KELTA-KLUB

Virányosi Közösségi Ház 1125 Bp., Szarvas G. u. 8/c. Tel: 155-0811
Szeptember 2-től minden páratlan pénteken 19 órától

KLEZMER-KLUB

Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Bp., Almássy tér 6. Tel: 267-8709
Októbertől minden hónap 3. hétfőjén 19 órától

LOS ANDINOS KLUB

Dél-amerikai táncművészet
Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Bp., Almássy tér 6. Tel: 267-8709
Októbertől, minden hónap első hétfőjén 19 órától

LOS GRINGOS KLUB

Dél-amerikai táncművészet
Fővárosi Művelődési Ház 1119 Bp., Fehérvári út 47. Tel.: 181-1360
Szeptembertől, minden hónap utolsó péntekjén 19 órától

MAKÁM

Etnozenei klub
Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Bp., Almássy tér 6. Tel: 267-8709
Októbertől, minden hónap második péntekjén 19 órától

MÉTA-KLUB

Táncművészet
Józsefvárosi Klub 1085 Bp., Somogyi Béla u. 13. Tel: 118-7930
Szeptember 25-től, minden vasárnap 19-24 óráig

M.É.Z. EGYÜTTES

Skót-ír táncművészet
Virányosi Közösségi Ház 1125 Bp., Szarvas G. u. 8/C.
Tel: 155-0811
Szeptember 4-től, minden hó első és harmadik vasárnapján 19 órától

MUZSIKÁS GYEREKTÁNCHÁZ

Fővárosi Művelődési Ház 1119 Bp., Fehérvári út 47.
Szeptembertől, minden kedden 17.30-tól

RECE-FICE

Balkán táncművészet
Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Bp., Almássy tér 6. Tel: 267-8709
Minden hétfőn 18 órától

SIRTOS

Görög táncművészet
Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Bp., Almássy tér 6. Tel: 267-8709
Októbertől, minden vasárnap 18 órától

TATROS EGYÜTTES

Guzsalyas – gyimesi, moldvai táncművészet
Marczibányi téri Művelődési Központ
1022 Bp., Marczibányi tér 5/A. Tel: 135-1168
Minden szerdán 19.30-tól.
Gyermektáncművészet: minden vasárnap 10-12 óráig

TÉKA TÁNCHÁZ

I. kerületi Művelődési Ház
1011 Bp., Bem rakpart 6. Tel: 121-0324
17-től gyerekeknek, 18-tól tiniknek, 19-től felnőtteknek,
szeptember 30-tól, minden pénteken

BOLGÁR-GÖRÖG-DÉLSZLÁV TÁNCHÁZ

Zsaránok Együttes
Lágymányosi Közösségi Ház 1117 Bp., Körösy J. u. 17. Tel.: 166-4627
Októbertől, minden pénteken 19 órától

V. Szlovákiai Táncművészeti Találkozó, október 22.

Felvidéki magyar, szlovák és cigány, erdélyi és magyarországi magyar táncok tanítása.

*Hagyományörző táncosok és zenészek gálaműsora, kamarakoncertek,
folkkocsma (estétől hajnalig), táncművészet.*

Érdeklődni lehet a Szlovákiai Magyar Folklórszövetségnél:

81757 Bratislava, Námesťie 1. Máj 10-12.

Tel.: 0042 (7) 322-807, 323-517 Fax: 0042 (7) 361-157

Pontosabb információk a Szezonnyitó táncművészeten!

A Cifra Zenekar
nyáron és télen vállal
lakodalmi muzsikálást.

Ajánlatukban a táncművészeti zene mellett
tangó, keringő és cigányzene
is megtalálható.
Bartha Ágoston,
1118 Bp., Ménesi út 59/b
Tel.: 185-3644

BAMBARA

Egyedi tervezésű
BŐRÉKSZEREK, ÖVTÁSKÁK
Tel.: (62) 437-911

KÉKFESTŐ MŰHELY

6430 Bácsalmás
(79) 341-549

Megjelent Szerényi Béla:

A hagyományos magyar tekerőmuzsika
című könyve
Érdeklődni a következő telefonszámon
lehet: (06-60) 325-036

Fotó: Dresch Dudás Mihály, Kovács Gerzson Péter, Széll Márta (Kása Béla)

MESTERSÉGEK ÜNNEPE
BUDAI VÁR, 1994. augusztus 19-20-21.

A legkiválóbb magyarországi kézműves mesterek bemutatkozása, hagyományos kirakodóvásár, ahol a népművészeti tárgyak és ruhadarabok megvásárolhatók. Működő kézműves műhelyek, fafaragó, szövő, csipkeverő, kosárfonó, fazekas, kovács, gyékényszövő mesterségek bemutatása. Augusztus 20-án aratófelvonulás, három színpadon magyar és külföldi néptáncgyűttesek és zenekarok egész napos műsora. Estéenként táncház.

Szentháromság tér: Néptánc, népzenei műsorok, aratófelvonulás
Dísz tér: Vásár
Tóth Árpád sétány: Mesterség bemutatók, kirakodóvásár
Savanyúleves rondella: Néptánc, népzenei műsorok
Kapisztrán tér: Népzenei koncertek, vásári komédia, műsorok, foglalkozások, táncházak gyerekeknek és felnőtteknek, régi zenei koncertek

Közreműködnek:

A Nógrád, Kalocsai, Jászság, Bogyiszlói, Vadrózsa, Bokréta, Kéve, Bihari, Homokmégyi, Érsekcsanádi, Szanyi, Csata táncgyűttesek hazánkból, valamint vendég együttesek Franciaországból, Baszkföldről, Lengyelországból, Izraelből, Olaszországból, Törökországból, Spanyolországból és a Vajdaságból, a Domaházi együttes, Piliscsatai együttes, Hartai német együttes, Szillagosz görög együttes, a MALÉV Kamarás, Maskarades, Bekecs, Ando Drom, Méta, Kolompos, Gázsa és zenekara népzenei együttesek, a Tiborc együttes, a Kaláka együttes, a Giuseppe Verdi fúvószenekar, Pille Tamás és Nyári Detti bábosok, az Omikron Színpad, Nagy Zsolt Martin bűvész, továbbá bohócok, mutatványosok, szemfényvesztők, vásári komédiások, csepűragók, mesteremberek, vásározók, serfőzők, borkimérők és pecsenyesütők.

Rendező:

Népművészeti Egyesület,
az I. kerületi Polgármesteri Hivatal, a Magyar Művelődési Intézet és a Tánc házi Kamara közreműködésével.
Rendezvényszervező: Igyártó Gabriella
Műsorszerkesztők: Neuwirth Annamária, Zorgel Enikő, Páli János

Hagyományörző együttesek országos találkozói
Bag, 1994. október 7-8-9. Pécsvárad,
1994. október 14-15-16.

1970-től évenként rendezzük meg a hagyományörző együttesek találkozóját. A kezdetektől fogva Pest megye – Veresegyház, Gödöllő, majd Bag – ad otthont a rendezvénynek. A 80-as években a nagy számú jelentkező miatt, szükségessé vált egy másik helyszín bevonása is. Koncepciónk, hogy a találkozó helye maga is hagyományörző falu legyen, ahol az ott élő emberek házigazdaként látják vendégül a más tájegységek tánc- és szokáshagyományait bemutató szereplőket. A színpadi bemutatókat néprajzosokból, koreográfusokból álló szakmai testület értékeli, elemzi, segítséget adva az együttesek további munkájához. Díjak nincsenek.

A bemutatkozás mellett nagy hangsúlyt helyezünk arra, hogy az együttesek ne csak a színpadi munkájukhoz kapjanak segítséget, de két település – Bag, Pécsvárad – modelleként példázza számukra a népi kultúra továbbélésének lehetséges módjait.

Bag: 1994-ben ünnepli alapításának 600. évfordulóját, s a találkozó része a község ünnepségsorozatának. Felvonulás, menettánc, istentisztelet, népművészeti kiállítások, közös mulatság mind megtalálható a programban.

Pécsvárad: A találkozó a hagyományos leányvásár keretében kerül megrendezésre. Október 14-én Zengővárkonyban konferenciával kezdődik a program, ahol a település gazdag kézműves kultúrájával és Fülep Lajos munkásságával ismerkednek a résztvevők.

Muharay Elemér Népművészeti Szövetség

Nemzetiségek találkozója, Pomáz

Augusztus 26-27-28. Udvaros Csárda és Lovarda, Mártírok u. 3.

A háromnapos rendezvényen napközben 30-35 meghívott zenekar és táncegyüttes (Vujicsics, Kalyi Jag, Szvorák Kati és a Bekecs, Kóló zenekar, Budakeszi sváb együttes, Maskarades, Zsarátmok, Terno Trauj, Ando Drom stb.) szórakoztatja a közönséget. A zene és tánc mellett kézműves bemutatók lesznek (birkanyírás, gyapjúmosás, kártolás, nemezelés, kovácsolás, okarina készítés, bőrozés, vesszőfonás stb.). Esténként táncház és bál zárja a napokat.

Mindenkit szeretettel vár a Pomázi Faluház Egyesület!

Rendező: Jancsó Miklós • Szervező: Szakál Zoltán

APRÁJA

Augusztus 14-29-ig az Egyesült Államokban szerepel a Téka együttes, többek között fellépnek a seattlei Ti-Ti-Táborban is.

Diáksziget - Folkszínpad Budapesten, augusztus 18-25-ig.

A győri Rakonca együttes augusztus 20-án a Győri Nyár rendezvénysorozaton a Radó-szigeti Zenepavilonban szerepel, 26-ra pedig bécsújhelyi fellépésre kopott meghívást.

A Maskarades együttes augusztus 22-én a Diákszigeten, augusztus 26-án a Parádi Folklorfesztiválon szerepel.

Alvégesi Néptánc tábor lesz Nyíregyházán gyermektáncosok részére augusztus 24-28-ig.

„Gyöngy” Nemzetközi Néptáncfesztivál Gyöngyösön, augusztus 24-30-ig.

Strakonicei XI. Nemzetközi Dudásfesztivál, augusztus 25-28-ig. Magyarországról többek között a Süvöltő és a Méta együttesek lépnek fel.

Kecskemét város és az Erdei Ferenc Művelődési Központ a Hírös Hét Fesztivál rendezvénysorozat keretén belül népművészeti vásárt rendez a város főterén augusztus 29-től szeptember 4-ig.

„After Eight” címmel irodalmi klub indul szeptember 24-én a Virányosi Közösségi Házban (1125 Bp., Szarvas G. u. 8/c. Tel.: 155-0811) Időpont: minden hónap utolsó szombatja, 19 óra.

Augusztus 28-29-30-án szerb búcsú Lóréven (Ráckeve közelében).

XIII. Kecskeméti Népzenei Találkozó Erdei Ferenc Művelődési Központ Szeptember 2-3-4. Támogatók: Anyanyelvi Konferencia Művelődési és Közoktatási Minisztérium, Nemzeti Kulturális Alap. A találkozó fővédnöke: Göncz Árpád, a Magyar Körtársaság elnöke

Megjelent Szerényi Béla: A hagyományos magyar tekerőmuzika c. könyve. Érdeklődni a következő telefonszámon lehet: 06-60-325-036

Szeptember elején svájci utcafesztiválon szerepel a Téka együttes, a Cifra zenekar és a Magyar Tekerőzenekar.

Beiratkozás az Óbudai Népzenei Iskolába szeptember 5-én. (1034 Bp., Nagyszombat u. 27. Tel/fax: 188-6381)

Egri Szüreti Napok és VI. Agria Néptánc Találkozó szeptember 9-18.

Nyíregyházán szeptember 10-én a Nyírségi Ősz rendezvénysorozat nyitókarneválja lesz, megyei és külföldi néptánc együttesek részvételével.

A Téka együttes táncház-zeneész képző tanfolyamot indít Nagykanizsán, ősszel.

Várják az érdeklődők jelentkezését Nagykanizsa környékéről és a szomszédos megyékből. (Vizeli József, Tel.: /93/ 319-202)

Paprika Szüret '94 Kalocsán, szeptember 10-17-ig. 16-án 19 órakor Folklorgála.

Tabán Nemzetközi Népzenei Fesztivál, szeptember 17-18.

VI. Alföldi Fazekas Triennálé augusztus 16-tól szeptember 30-ig. Déryné Művelődési és Ifjúsági Központ Karcag, Dózsa György u. 5-7.

Hegyalja Szüret Sátorlajújhelyen, szeptember 23-25.

A Dél-alföldi Népművészeti Egyesület Alkotóháza szakköri foglalkozásokat és mesterség bemutatókat szervez. Szeged, Árbóc u. 1-3. Tel.: (62) 313-433. Fax: (62) 324-994

Kazetta bemutató koncertet tart a Maskarades együttes az Almássy téri Szabadidőközpontban, szeptember 24-én.

Az 5. éves Virányosi Közösségi Ház a Hegyvidéki Kulturális Napok keretében egész napos rendezvényt tart a Városmajor parkban, szeptember 24-én.

Dél előtt sport és kézműves foglalkozások lesznek, délután és este Népek Zenéje címmel tánc és zenekari bemutatókat láthatnak az érdeklődők.

Dr. Puskásné Oláh Júlia: Népművészeti szakképzés Nyíregyházán

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Népművészeti Egyesület 1993-94-ben a nyíregyházi Városi Művelődési Központ Népművészeti Stúdiójával közösen, népművészeti szakképzést indított fazekas, faműves és szövő szakágakban.

A képzésen érettségizett munkanélküli fiatalok vettek részt. Az oktatáshoz szükséges anyagi támogatást a Megyei Munkaügyi Központ, a Városi Művelődési Központ és a Népművészeti Egyesület biztosította. A hallgatók jól felszerelt műhelyekben sajátították el a mesterség fortélyait.

A szakmai képzést a Népművészeti Egyesület tagjai biztosították, de más területekről is hívtunk előadókat. A hallgatók június 20-án tettek eredményes záróvizsgát; 16 fazekas, 8 szőnyegszövő és 6 faműves vehette át a szakmunkás bizonyítványt.

A hallgatók közül tíz fő kapott „játszóházi klubvezető” népművészeti oktató bizonyítványt, melyet a Magyar Művelődési Intézet állított ki. A vizsgabizottság elnöke Beszprémy Katalin, az M.M.I. munkatársa volt.

A hallgatók közül sokan jelentkeztek egyetemre, vagy főiskolára, szakkörök vezetését is többen vállalták a következő évtől.

Június és július hónapban a nyári táborok segítik az egyéni szakmai képzést. Ez évben első alkalommal július 26-tól augusztus 4-ig a „nagy családosok” gyermekei részére szerveztünk komplex népművészeti tábort, melyet végzett hallgatóink vezetnek.

Augusztus 20-án – az előző évekhez hasonlóan – alkotóink részt vesznek a Budapesten megrendezésre kerülő „Mesterségek Ünnepe” országos rendezvény programsorozatán. Idősebb alkotóink ezalatt a Múzeumfalu augusztus 20-i rendezvényén szerepelnek műhelybemutatóval.

Dr. Puskásné Oláh Júlia a Népművészeti Egyesület Megyei Titkára

Dr. Bánszky Pál: Király Zsiga-díj

A 19. század első felének dunántúli pásztorfaragásait, s különösen az alakos tükrösöket és mángorlókat mi, 20. század végén élő utódok, a születő nemzeti képzőművészetünk szerves részének tekintjük. Ezért is választotta a Népművészeti Egyesületek Szövetsége 1994. évben alapított díja névadójának az egyik leghíresebb pásztorfaragóként számon tartott Király Zsigát.

1811. december 28-án a Győr-Sopron megyei Kisfaludon (ma: Mihályiban) született. Apja Takács Zsigmond korán meghalt, s ő később anyja, Király Kata nevét vette fel.

A Rábaközben élt juhászlegény már fiatalon kapcsolatba került az akkori idők legismertebb betyárjaival, Sobri Jósikával és annak társvezérével, Milfajt Ferkóval. Király Zsiga mindkét rábaközi akciójukban részt vett. Ezért került börtönbe; első alkalommal 1835-ben, majd egy évvel később 1836-ban újra. Második alkalommal csaknem 6 évet raboskodott. Ekkor próbálkozott meg a faragással, ám hamarosan már ő lett a rab juhászokból „szerveződött” faragóiskola vezéregyénisége.

Alkotásait, az általunk ismert 5 mángorlóját, 2 tükrösét, valamint 1 tükrőtartó dobozát a dunántúli pásztorművészet szinte felülmúlhatatlan remekeiként tartjuk számon. Faragványain a képzés legnemesebb hagyományait élte tovább, sok-sok egyéni leleménnyel, megoldással gazdagítva. 3 mángorlóját – alkotói öntudattal – „szignálta” is.

Király Zsiga pásztorokat, betyárokat és szerelmespárokat bemutató ábrázolásainak módja a ma különösen követendő legarchaikusabb népművészet körébe sorolható.

Művészete az időtlenségnek és az újabb világ üzenetének is hordozói.

A Népművészeti Egyesületek Szövetsége a Király Zsiga-díjat évente a tárgyi népművészet legnagyobb hatású három alkotójának ítéli oda.

A díjak átadására első ízben ez év októberében az Országos Népművészeti Kiállítás megnyitóján kerül sor.

Dr. Bánszky Pál a Népművészeti Egyesületek Szövetségének elnöke

C.I.O.F.F.

Conseil International des Organisations de Festivals de Folklore et d'arts Traditionnels (Folklórfesztiválok Nemzetközi Szövetsége)

1970-ben alakult, a tagországok száma jelenleg 68, 150 folklórfesztivál viseli a CIOFF emblémáját (Magyarországon a Duma-mente és Szeged). A szervezet elsősorban a fesztiválok közötti kapcsolatok kiépítésére törekszik, együtteseket és szakembereket közvetít.

A fesztiválok mellett, legtöbb esetben azokhoz kapcsolódóan konferenciákat, szakmai tapasztalatcseréket szervez, népművészeti és kézműves kiállításokat rendez. Jelentős a Nemzetközi néptánc monográfia c. kiadványsorozata, melyben egy-egy ország néptánc kutatásának és néptánc mozgalmának történetét dolgozza fel.

(Megjelentek: Franciaországról, Lengyelországról, Portugáliáról, Svédországról és Magyarországról szóló tanulmányok.)

A CIOFF szervezet munkáját az UNESCO 1989. novemberében elfogadott „A hagyományos kultúra és folklór megmentéséért” c. irányelvei határozzák meg.

A szervezetben minden tagországot egy személy képvisel. Magyarországot képviselője Héna Éva, a Magyar Művelődési Intézet Népművészeti Osztály vezetője, aki egyben a Folklórfesztiválok Magyarországi Szövetségének ügyvezető elnöke.

Ezen szövetségnek tagja a 18 legjelentősebb hazai folklórfesztivál rendezője. Célunk, hogy a szakmai és piaci érdekek alapján együttműködést alakítsunk ki a rendezvények között, és segítsük a hazai és nemzetközi információk cseréjét.

Folklórfesztiválok Magyarországi Szövetsége

1011 Budapest, Corvin tér 8. Tel.: 201-4492, Fax: 201-5164.

I.O.V.

**Internationale Organisation für Volkskunst
(Nemzetközi Népművészeti Szövetség)**

1980-ban alakult meg az ausztriai Mödlingben. Céljával a nemzetek, népek közötti megértést tűzte ki, amelyet legszemléletesebben jelmondata fejez ki: „Hidat építünk emberek és emberek, népek és népek között.”

E szép jelmondat gyakorlati megvalósítása épp az elmúlt évek zaklatott politikai légkörében vált különösen fontosá.

A Nemzetközi Népművészeti Szövetség Magyarországi Tagozata 1989-ben Sárváron alakult meg, és azóta is itt működik. Az I.O.V. központjával már 1981-től folyamatos kapcsolatot épített ki, de a korábbi években –különböző okok miatt – ez konkrét szervezeti formában nem alakult ki.

Eddigi tevékenységét elsősorban a nemzetközi információs hálózatba történő bekapcsolódás hangsúlya jellemezte. Kisebb mértékben segítséget nyújtott együttesek közötti cserekapcsolatok kiépítésében is. Fontos megjegyezni, hogy nem csak táncegyüttesek, hanem kézművesek, népi iparművészek is csatlakoztak a magyar szekcióhoz.

A magyarországi szervezet történetének leglátványosabb vállalkozása a 3. Európa Konferencia megrendezése volt 1992. szeptemberében Sárváron. Témája: „Az európai kisebbségek és kulturális kölcsönhatásai” Hazai és külföldi előadók különböző szempontok szerint járták körül a kérdést, amelynek záró előadását Dr. Andrásfalvy Bertalan néprajztudós, egykori kulturális miniszter tartotta.

Célunk, hogy a népi hagyományokat ápoló együttesek, magánszemélyek a nemzetközi szinten információkhoz jussanak, segítsük egymásra találásukat.

Kondora István,

az I.O.V. magyar titkára

9600 Sárvár,

Kossuth Lajos Művelődési Központ, Várkerület 1.

Tel.: 06-60-376-230

A Művelődési Minisztérium által alapított „Életfa” életműdíjat kaptak:

dr. Varga Gyula, Takács András, Bandi Dezső

A Népművészet Mestere címet kapták:

dr. Papp Lászlóné (szöví), Szabó Józsefné (hímző), Tóth Sándor (fafaragó), Pál István (dudás),

Czár János (játékkészítő és szoborfaragó), Kozák Éva (fazekas), Kovács János (népzenész)

A Népművészet Ifjú Mestere kítüntetés nyertesei:

Gál László - Tomka Katalin, Muszka György - Muszka Györgyné, Kökény Richárd, Bódi Tamás (táncos), Szokolay Balázs (dudás), Szűcs Miklós, Majorosi Mariann (népdalénekes), Kis Gergely Márton (citerás), Erdélyiné Horváth Terézia (kosárfonó), Bérces Csilla (gyöngyfűző), Hajdú Tamás (paszománykészítő), Szerényi Béla (tekerős), Balogh Ágota (bőrműves), Galagonya Együttes, Boglya Zenekar

Zsuráfszki Zoltán: Népművészet Ifjú Mestere, 1994.

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium minden évben meghirdeti a Népművészet Ifjú Mestere pályázatot.

Ebben az évben a zsűri tagjaként kísérhettem figyelemmel a versenyt. Véleményem szerint országos szinten ez az egyik legkomolyabb fórum, ahol olyan fiatalok vállalják a megmérettetést, akik a népművészettel nem csak műkedvelő szinten, hanem annál sokkal mélyebben, elhivatottabban foglalkoznak.

Az előadóművészet kategóriában a népzene és néptánc versenyének napja a nagyszámú jelentkező miatt külön eseményként szerepelt, s a versenyzőket a zene és tánc műfajban külön szakértői zsűri bírálta el. A zsűri összetétele is bizonyította, hogy nem elég az itt jelentkezőnek kiváló zenésnek vagy táncosnak lennie, hanem választott kategóriájában akár a tudományos alaposág sem hátrány; ezért láthattuk a zsűriben dr. Pesovár Ernőt, Olsvai Imre, Pávai István népzene kutatókat, vagy Halmos Bélát és a néprajzos Pálffy Gyulát is a többi szakember mellett.

A néptánc kategóriában a versenyzők számot adhattak elméleti felkészültségükről írásbeli pályázataikon, valamint szakmai ismereteikről és egyéni programjukról a gyakorlati bemutatón. A táncosok egymás műsorát nagy érdeklődéssel és tisztelettel figyelték – talán ebben is különbözik ez az alkalom más néptáncversenyektől – hiszen mindenki érezte, hogy aki ide eljött, az a választott eredeti anyaggal sokat foglalkozott, talán még mélyebbre „leásott” abban, mint addig bárki. Ha nem is minden produkciót, de a kimagasló teljesítményeket ez jellemezte. Néhányan abban a szerencsés helyzetben voltak, hogy szülőfalujukból

hozták tánc tudásukat, ahol maguk is részesei lehettek egy szűkebb közösség hagyományainak, így ma már anyanyelvüként használják annak tánc kultúráját. (Pl.: Méréből Muszka György és felesége, Elekről Gaál László.) A hivatásosok idén is alig neveztek be a pályázatra, habár számukra is adott volt a lehetőség. Nagyon sajnálatos ez a gyakorlatban is szakmájukként művelik. Kökény Richárd személyében akadt azonban egy kivétel, aki az Állami Népi Együttes táncosaként komoly szakmai tudással adta elő a dél-alföldi oláhost és a román fecioreasca-t.

A vidéki néptáncos iskolák ezúttal is képviselték magukat, kiváló táncosokat láthattunk Jászberényből, Nógrádból, Békésből, Győr-Sopron és Fejér megyéből és az alföldi nagyvárosokból.

Az értékelésen beszélünk a paraszti tánc kultúra nagy egyéniségeiről, akik tudatos táncolásukkal magas szintű esztétikai értéket teremtettek. Autentikus előadókként példaértékű tánc tudásukkal kiemelkedő „művészeivé” váltak a néptánc hagyományok. Elsők között említtem Martin György kedvenc adatközlőjét, a kalotaszegi Mátyás Istvánt („Mundruc”), akinek legényes táncát egy amerikai konferencián Martin bemutatta, s a résztvevők egyöntetűen hivatásos táncművésznek és profi előadónak gondolták a látott eredeti filmrészlet alapján. Nem feledkezhetünk el Bujáki Gergely táncáról Szatmárból, a román nemzetiségű előadók közül Nyisztor Györgyről és nem utolsósorban a ma is kiválóan táncoló lőrincrévi Karsai Zsigmondról.

Nagy felelőssége van egy Ifjú Népművészeknek és profi előadónak és mai művelői olyan örökséget hagytak ránk, amelyet hozzájuk hasonló szeretettel és magas színvonalon kell megőriznünk.

Beszprém Katalin:

Gondolatok a Népművészet Ifjú Mestere pályázat kapcsán

Az idén augusztus 20-án ismét megtekinthető lesz a Budapest Táncgyűttes székházában (I. ker., Szentháromság tér 6.) a Népművészet Ifjú Mestere pályázat tárgyalgatóinak anyaga. Aki immár több mint húsz éve figyelemmel kíséri e pályázatot, bizony elszomorodik a szerény anyag láttán. Vajon mi lehet az oka annak, hogy a tehetséges, érdeklődő fiatalok nem jutnak el azokba a műhelyekbe, alkotó közösségekbe, ahol tudásukat gyarapíthatnák, a gyakorlati, technikai ismeretek mellett megtanulhatnák a hagyomány forma- és mintakincs harmóniájának elsajátítását, a mai életben való alkalmazását, megtanulnák a szakma, az anyagok tiszteletét, a mesterségek elsajátításához szükséges roppant alázatot. Közel negyven speciális iskola van az országban, ahol tanítják a kézművesiséget, a népi hímesterségeket, nem beszélve a szaktanfolyamokról, s e helyekről is csak elvétve jelentkezik pályázó.

Úgy gondolom, hogy ennek okát több szálon kell keresni. Egyrészt hiányoznak azok az alkotótáborok, ahol a fiatalok – megfelelő mesterek irányításával – szakmai tudásukat is mélyítik, de egymástól is tanulhatnak, részesei lehetnek közös alkotótevékenységeknek, közös szellemiségnek.

A hetvenes, nyolcvanas évek ifjú népművészeinek egész életre szóló élményei maradnak a Fadd-Domboriban, Tokajban, Velemenben szervezett táborok, a munka és tűz körüli beszélgetések, a Fiatalok Népművészeti Stúdiójában tartott előadások. Ide bekerülni dicsőség volt, amit ki kellett érdemelni, évről évre, tehát maga a tábor lehetősége is roppant ösztönző erőként működött.

Ugyanakkor ma ha valaki kitanul egy mesterséget, természetes módon azon igyekszik, hogy ebből éljen meg, az értékesítés és az értéktérítés pedig – mint köztudott – ellentétes irányú mozgások. Kevesen vannak, akik hosszútávon gondolkodva belső kényszerből, elkötelezettségből vállalják a nehezebb utat. Még azt sem állítom, hogy a széria és piaci tömegtermelés is könnyű kenyérkereset lenne, hisz sokszor az alkotónak egymagának kell betölteni a termelő, az értékesítő, a piacutató szerepét is. De aki arra szánja el magát,

hogy munkaidényes, hagyományokhoz hű alkotásokat készít, gyűjt, kutat, az bizony sokkal nehezebb utat jár, s ehhez már feltétlenül elhivatottság kell, ami rendszeres belső feltöltődés nélkül roppant nehéz, mondhatnám azt is, hogy csak közösségben lehetséges.

Véleményem szerint hiányoznak a nyitott műhely típusú intézmények is, melyek, mint tudjuk, Finnországban például kiválóan működnek. A finneknek szinte hétköznapi kultúrájába tartozik a szövés, a kosárfonás, és egyéb mesterségek tudománya. Ehhez olyan nyit műhelyek kellene, ahol az eszközök, anyagok és a szaktudás mindenki számára elérhető, megfizethető áron.

Úgy gondolom, fontos lenne, ha az ifjú kézművesek problémáit vagy egy intézmény, vagy valamelyik civil szerveződés, egyesület tudatosan felvállalná akár ösztöndíjak, akár mesterkurzus szervezése, akár csupán fórum teremtése formájában, hiszen úgy látom, hogy sok esetben nem a fiatalok érdektelensége, nem a kézműves mesterségek iránti közöny a bajok forrása, hisz tömegesen jelentkeznek minden ilyen iskolába, táborba, körökbe, hanem az a hiba, hogy azt a bizonyos szellemiséget, feltöltődést nem sikerül átadnunk számukra. Természetesen e dobogás mellett meg kell említenünk azokat, akik színvonalas munkájukkal mégiscsak hozzájárultak ahhoz, hogy a pályázattól olyan kiállítás lehetett rendezni, amellyel nem szégyenkezhetünk, még ha ez a bemutatkozás a régiekhez képest szerényebb méreteket is ölt.

Így ki kell emelni szövés kategóriában a Mozgássérültek Állami Intézete pályázóit, Kis Juhász Józsefet, Németh Klárát, a nemezkesztés kategóriában Kövesi Krisztinát papucsaiért és Nagy Andreát bábjaiért, Bérczes Csillát szép kalotaszegi gyöngymunkáiért, Szabó Sándornét szalma-, Erdélyiné Horváth Terézi vesszőmunkáiért, Kerti Eszter ötvöst, Balogh Ágota bőrművest, Hajdú Tamás paszománykészítőt, Karácsony István dudu és Szerényi Béla tekerő-készítőt, valamint Terdik Angéla, Marinka Vera, Gál Andrea és Szabó Áron fazekasokat.

Ezek közül az alkotók közül számosan sokadik alkalommal kitartóan pályáznak, nem csüggednek a kezdeti sikertelenségen, s évről évre egyre színvonalasabb alkotásokkal jelentkeznek. Gratulálunk nekik!

A fenti mozaikszó a World Music Fesztivál összevonásából keletkezett, mely az idén második alkalommal került megrendezésre június 3-án a Budai Parkszínpadon, június 4-5-én a Kamaraerdei Ifjúsági Parkban. A szerkesztők és tanácsadók, a főszervezést felvállaló Newsic Kft. és társ-vállalkozói, valamint a szponzoroknak köszönhetően egy olyan nagyszabású zenei hétvégének lehettünk tanúi, ami vetekszik a hasonló jellegű angol WOMAD, és az osztrák Sunsplash fesztiválokkal. Mindemellett hordozott egy sajátosan közép- ill. kelet-európai üzenetet. A nagynevű nemzetközi mezőny mellett olyan formációk léptek fel, melyek a kortárs zenészek érzékenységgel, magas színvonalú technikai tudásukkal talán a legmarkánsabban képviselik a világzene magyar változatait.

Világzene. Egyre többet halljuk ezt a kifejezést, vagy angol megfelelőjét, mégis egyetlen zenei szakszótárban sincs benne a meghatározása. A kifejezés angol eredetű, s feltehetően a 80-as évek elején alakult ki. A world music nem elsősorban műfaji kategória, hanem inkább jelenség, melyben a korábbiánál jóval nagyobb, és egyre bővülő érdeklődés jelentkezik mindenfajta népi gyökerekből táplálkozó muzsika iránt. A különböző népzenei ill. modern zenei formák (rock, jazz) bizonyos fokú nemzetközi keveredéséről van szó. Többnyire valamely népzenei modernizálják a muzsikusok, és zenei elképzeléseik megvalósításához kölcsönveszik más népek egy-két hangszerét, vagy zenei motívumát. Ötvözőként gyakran szerepelnek a modern elektromos hangszerek és elektronikus technikai megoldások, melyek fő alkalmazási területükről magukkal hozzák saját formáikat is. (Matzko László György előadása alapján – BBC Magyar Adás 1988. dec. 3.)

Most pedig szóljunk röviden a WOMUFE idei szereplőiről. Pénteken vitathatatlanul a legnagyobb sztárvendég az USA-ban élő brazil származású Nana Vasconcelos volt. A világhírű percussion-játékos keresett stúdiózenész. Brazil és afrikai etnikhangszereken játszik, s többek között Garbarek, don Cherry és Paul Simon lemezein működött közre. Elektronikus effektekkel kísért virtuóz dobjátéka és archaikus éneklése mágikus erejű, atomkori varázslátnak hat. A másik nagynevű előadó a libanoni származású oud-művész Rabih Abou-Khalil most trióban játszott. A jazz egzotikus hangoltságú, az arab és balkáni zenei világ ötvözetét virtuóz és improvizatív módon megszólaltató felállás külön érdekessége volt, hogy a pengetős és ütős mellett a tuba töltötte be a basszus funkciót. Itt jegyzem meg, hogy a világzene legrangosabb képviselőinek szinte mindegyikére jellemző, hogy egyszerre több műfajban is otthonosan mozognak. Többben játszanak jazzt, komolyzenét, kortárs- vagy régizenét, közülük sokan turnéznak tradicionális formációkkal is. Rabih Abou-Khalil társa, Michel Godard például a Francia Rádiózenekar és az Orchestra National de Jazz tubása. Magyarországot az első napon az Amadinda képviselte a tőlük megszokott profizmussal.

Saját készítésű, fatörzsből vajt ütőhangszerekkel gazdagítva a hangszer-arsenált polinéz és afrikai ritmusokat dolgoztak fel. A world-jazzt játszó másik magyar csapat, az E.S.P. valójában ezen a fesztiválon debütált. A Trió Stendhalból ismert hármas fiatal muzsikusokkal kiegészülve lépett fel. Az együttes egyedülálló technikájú ütőse, Horváth Kornél egyébként vasárnap is visszatért a színpadra egy speciális workshop-pal, majd a fesztivált záró „all stars percussion session” résztvevőjeként.

Szombaton nem kisebb név, mint Hossam Ramzy és zenekara aratta a legnagyobb sikert. Ezt az Etnofon jurtaban eladott hanghordozóinak száma is alátámasztja. Ramzy talán a legismertebb a világon az arab ritmushangszereken játszó zenészek közül. Peter Gabriel, az Art of Noise, Paul Young lemezein rendszeresen közreműködik. Egyptian Ensemble nevű zenekarával, melyből Budapestre egy nai-játékost és egy harmonikást hozott magával, fergeteges show-műsorokat ad világszerte. Az ARC-Records tucatnyi lemezt adott ki ezzel a társulattal, melyek hihetetlen példányszámban keltek el minden kontinensen. Ramzy vitathatatlanul klasszis, nagy showman, de ugyanakkor dörzsölt üzletember is. Mindemellett nem jellemző rá a sztárok fennhéjázása, közvetlen jó kedélyű vándor-session muzsikus. Számomra kissé kommersznek tűnik ez a csa-

pata, érezhetően egy kissé felhígult, kávéházi arab zenét játszik, melyet még revüesebb tesz a flitterektől csillogó kosztümben táncoló hölgy is. A Bassama Trió mindhárom tagja más-más kultúrkörből érkezett. Afrikai és indonéz ütőhangszerek adják az alapot az oud, a gitár és a fuvola játékaéhoz. A szudáni, angol és spanyol trió kitűnő példáját mutatja meg annak, hogy különböző eredetű zenék és stílusok hogyan keveredhetnek egészségesen, különböző nációk együttélése során, s hogy egy nyitott európai zenei gondolkodásmód hogyan integrálhatja távolabbi népek folklórjait is. Binder Károly ismét lenyűgözött invenciózus játékaival azokat, akik újra és újra felfedezik a zongora kifogyhatatlan lehetőségeit. Binder olyan játékot űz ezzel a hangszerral, népzenei ihletettséggel, de saját „gyártmányú” zenei rendszereiben, hogy korunk legnagyobb komponistái közé sorolhatjuk. Sajnálatos, hogy akkor került színpadra, amikor nem volt még igazán népes hallgatóság. A nálunk is jól ismert Miquéu Montanaro ezen a napon egyedül lépett fel. Muzsikája most is átél és hiteles volt, a felvidék legizgalmasabb, világenet is játszó magyar csapata, a Ghymes, Üzenet c. lemezének anyagát mutatta be. Irigylésre méltó a nagy igényességgel meghangszerelt, önmagába mindig visszatérő, szinte végtelenségig ismételtető ötsoros nótájuk. A Ghymes kapcsán szólni kell a hangosításról is. Az egyébként kiváló hangtechnikus gárda a kiváló berendezéssel mindent megtett, hogy jól szóljanak a zenekarok. Kisebb létszámú, egyszerűbb hangszerezésű felállásoknál nem is volt semmi probléma. A Ghymes zenéje nehezen hangosítható jól, hosszabb időt igényel a beállítás. Ugyanez érvényes az Etnofon Zenei Társulás produkciójára is, amely a szombat estét zárta. A Vízöntő kor c. lemezem új szerzeményeit mutattam be nagyszerű muzsikusok és tehetséges gyerekek társaságában. A vágyam, azaz hogy ami a lemezen megszólal, mint zenei apparátus (mondjuk a havasi kürttől a szintetizátorig), élőben megszólaljon végre a színpadon is, – sajnos a fent említett okok miatt nem jött be.

Vasárnap rossz idő volt, fújt és esett. A közönség nagyon lassan gyülekezett. A Maskarades még szinte üres nézőtérnek kezdett el játszani. Az első lemezes, de nagy múltú Calcutta Trió játéka már közönség előtt zajlott. A kitaró és szorgalmas munka és tanulás, az eredeti közegben történő alapos felkészülés érezhető volt az indiai zenét interpretáló zenekaron. A Tin-tin arab, valamint bolgár-török hangsorokra épített kompozíciós és félig improvizatív muzsikája folyamatosan hozta fel az egyre gyarapodó közönség hangulatát. Utánuk ismét egy világsztár következett, immár teltház előtt. Zakir Hussain, az indiai tablas Sultan Khan sarangis közreműködésével frenetikus sikert aratott. A legendás Shakti volt zenésze hihetetlen technikai bravúrral kezeli hangszereit. A briliáns technikai azonban ő nem öncélúan használja, a virtuozitás nála nem „hablatyolásra” szolgál. Meghitt, bensőséges társai a tablok. Beszél velük, öleli, simogatja őket, perel velük és becézgeti őket. Az emberi lélek minden rezdülését kifejezi a bőrökkel. Külön tanulmányt érdemelne a lélek és tudás ilyen szintű megnyilvánulása, mely véleményem szerint a fesztivál legnagyobb zenei élménye volt. Ilyen produkció után a Makám már nemigen tudott érvényesülni a részben meditatív, gyönyörű témákkal építkező, nehéz fajsúlyú, példás fegyelmelletté előadott, új etnozenei lemezanyagával.

Terjedelmi okokból ennyire futotta az ismertetés. Végezetül néhány észrevétel a rendezvényt kapcsolatosan. Érdekes módon a közönség köréből szinte teljesen hiányoztak a tánczások és népzenei koncerteket látogatók. Valószínű, ezen réteg számára hatékonyabb propaganda kellene jöjjön. A jelenlévők exkluzív zenekedvelők, a jazz és a kortárszene iránt érdeklődők táborából lehettek. Úgy gondolom, hogy ez a közönség nálunk még kialakulófélben van. Másik észrevétel, hogy az egyébként jól reklámozott európai volumenű esemény mellett egy időben volt a Vujicsics együttes születésnap bulija, a Heineken Fesztivál Óbudán, és Vollenweider koncertje a Petőfi Csarnokban. A jövőben a szervezők körültekintőbb egyeztetésére lenne szükség. A Kamaraerdő jó helyszín, csak az éjszakai közlekedést kellene megoldani, hogy a csúszások miatt késő estére tolódtok koncerteket mindenki végig tudja hallgatni, ne menjen el a publikum mintegy fele tizenkét óra előtt. Röviden summázva: tradícióteremtő, koncepciójában elsőrendű, formailag finomítható, új alkotások létrejöttét ösztönző, jó fesztivál volt a WOMUFE.

APRÁJA

Hollandiába utazik a Téka együttes október 12-30-ig.

*

A Pécsi Folkfesztiválon szerepel október 14-én
a Maskarades együttes.

*

Élő Népművészet (Országos Népművészeti Kiállítás)
Budapesten a Néprajzi Múzeumban október 14- január 9.

*

Népzenei képzést, továbbképzést és táncház vezető tanfolyamot
indít a Téka együttes Budapesten táncosoknak, zenészeknek.

Jelentkezéseket várnak a következő címre:

Téka együttes 7370 Budapest, Pf. 287. Tel.: 188-6305

*

Október 29-30-án, Szarvason amatőr néptáncosok országos
tanácskozása lesz a Martin György Néptáncszövetség
szervezésében.

*

Miamiba utazik a Téka együttes november 14-30-ig.

*

Szekszárdi Néptáncfesztivál november 18-20-ig.

*

November 11-13-ig Országos Szólótánc fesztivál
területi selejtezői.

A Nyíregyházi Városi Művelődési Központ
és a Népművészeti Egyesület
szeptember 10-25-ig nemzetközi kézműves kiállítást, be-
mutatót és vásárt rendez.

Az Egyesület várja kézműves alkotók jelentkezését.
A Népművészeti Egyesület Szabolcs-Szatmár megyei
szervezete, Nyíregyháza, Zrínyi u. 8-10.
Telefon: (42) 310-893, 310-005.

Kérünk Benneteket, segítsetek!

*Néptáncmozgalmunk egyik kiváló táncosát, Szűcs Bélát
– aki 1971-től 1984-ig a Jászság Népi Együttes alapító
táncosa, majd a budapesti Téka Táncház oktatója, jelen-
leg a kalocsai Göröm Kamara Néptáncgyűttes művészeti
vezetője – súlyos betegség támadta meg. Sürgősen meg kell
műteni, melynek összege a külföldi gyógykezeléssel együtt
kb. 1,5 millió forint.*

*Minden perc számít! Kérünk Benneteket és Barátaitokat,
aki teheti, pénzadományokkal járuljon hozzá Béla gyógy-
ulásához! Szűcs Béla részére elkülönített számlák:*

*259-98351 Agrár Innovációs Bank Rt Kecskeméti Területi
Fiók Kalocsai Iroda 93300061-810-4-001-4;*

*OTP Jászberényi Fiókja 459-98018 Jászság Népi Együttes
Alapítvány Szociális segély és ösztöndíj 821-00118-5. Az
alapítvány az APEH engedélyével igazolást adhat, melynek
birtokában az adományozó a támogatási összeget leírhatja
adóalapjából. Előre is köszönjük néptáncos, zenész barátai
és a család nevében!*

*Héra Éva, a Magyar Művelődési Intézet Népm. Oszt. vez.
Papp Imre a Jászság Népi Együttes Alapítvány igazgatója.*

A Népművészeti Egyesületek Szövetsége „Ház és környezete” témakörben országos pályázatot hirdet,

melyen minden magyar állampolgár részt vehet magyarorszá-
gi néprajzi etnikumra jellemző formakincs felhasználásával, a
hagyomány szellemiségét követő újabban készült (1975-1995)
kis és nagykapuk, kerítések, faragott tornácok és oromdíszek,
erkélyek és ablakrácsok legalább 24x30 cm-es nyomdai kivitele-
zésre alkalmas fekete-fehér fotóival, valamint 1:10 méretarányú
műszaki rajzaival és fontosabb adataival (feltüntetve a tervező és
készítő nevét, lakcímét, illetve egyesületét). Pályázni minimum 2
db, maximum 7 db a fentiekben felsorolt tárgy-együttessel lehet.
A bíráló bizottság javaslata alapján a következő díjakat adjuk ki:

I. díj: 30 000.- Ft

II. díj: 20 000.- Ft (2 db)

III. díj: 15 000.- Ft (3 db)

A pályázat beadási határideje: 1995. szeptember 1.

Népművészeti Egyesületek Szövetsége
Budapest, I. Corvin tér 8. II.em. 415., Tel./Fax: 201-3766/60,
Postacím: 1251 Budapest, Pf. 101.

Mátray Magdolna: A csipke

1989-ben alakult meg a Magyar Csipkekészítők Egyesülete. Fő
célja összefogni, egybegyűjteni a különféle csipketechnikával
dolgozó asszonyokat, férfiakat, és különféle rendezvények meg-
szervezésével segíteni érvényesülésüket, tanulásukat.

Szerencsére ma már egyre többen tanulják ki ezt a mesterséget.
Sokan kutatják, és ügyes kezű asszonyok adják tovább a már
majdnem elfelejtett csipkekészítő ismereteket. Tanfolyamokat
szerveztünk, majd szakkörvezető, szakmunkásképző és szakok-
tató képzést indított a Magyar Művelődési Intézet, valamint a
Budapesti Művelődési Központ.

Hazánkban a különböző csipketechnikák, motívumok, stílusok
majdnem általánosnak mondhatók, egy-egy helyi stílus kiala-
kulását kivéve (például palóc rubrikák, kalotaszegi vagdالاس, sóvári,
torockói vert csipke).

Technikájuk szerint csoportosítva lehetnek: csomózott, fonott,
vert, varrott, rece, horgolt, kötött és frivolitás csipkék.

A csipketerítők az elmúlt 150-200 évben születtek és terjedtek
el, az azt megelőző történelmi időkben a csipkék mindig kiegészítő,
díszítő szerepet tölthettek be a lakástextileken és a viseleti
darabokon.

A csipke a magyar textilkézművesség királynője. Olyan királynő,
aki nem uralkodik, hanem szolgál – kiemeli a szövés és a hímzés
szépségét. (Mátray Magdolna népi iparművész)

Tíz Év MÉTA

Indulj el egy úton

kazetta kapható a lemezboltokban,
a DUO SOUND-nál, az ETNOFON-nál,
a Szakmai Házban és a Méta-táncházban
(Józsefvárosi Klub, Bp., VIII., Somogyi B. u. 13., vasárnaponként),
valamint megrendelhető:
Méta, 1065 Bp., Nagymező u. 29., tel.: 132-3419

Hajnalkötözők...

*A Hajnalkötöző együttes 1992 októberében alakult Zsámbékon. Muzsikájuk lényege a hagyományos népzenei hangzás és az egyéni, improvizatív megoldások harmonikus ötvözése. Ők leginkább folklózenei együttesnek vallják magukat, de nem áll távol tőlük a dal-
lamok autentikus megszólaltatása sem, lévén, hogy hangszereik – különböző tamburák, citerák, furulyák, bőgő, ütőgardon, stb. – erre kiválóan alkalmasak. Rövid, másfél éves működésük során ismertté váltak szűkebb környezetükben, a Zsámbéki-medence falvaiban, felléptek az ország több nagyvárosában, bemutatkoztak külföldön is, legutóbb pedig eredményesen szerepeltek a Kalács Fesztiválon, Diósgyőrben. Legsikeresebb műsorszámuk felvételei a Tradíció '94 c. kazettán, valamint az 1994. évi Táncháztalálkozó hanghordozóin hallhatók, ezenkívül néhány zenei összeállításukat a Magyar Rádió és a Magyar Televízió is rögzítette. Az együttes tagjai: Bajtek Edina, Borsi Ferenc, Horgos Zsolt, Koczka Judit, Sallai B. Sándor, Sturcz Attila és Szógi Klára.*

A Belvárosi Művelődési és Ifjúsági Ház tanfolyamai
1056 Bp., Molnár u. 9., tel.: 117-5928

Néptánc-tanfolyam kezdőknek:
Október 5-től szerdánként 19-22-ig
Vezeti: György Károly, Redő Júlia

Néptánc-tanfolyam gyerekeknek:
Szeptember 15-től csütörtökönként 16.30-17.30-ig
Vezeti: Redő Júlia

Néptánc-tanfolyam haladóknak:
Október 6-tól csütörtökönként 19-22-ig
Vezeti: György Károly, Redő Júlia

Népi énektanfolyam:
Október
Vezeti: Fábrián Éva

Néptáncfesztiválok Magyarországon 1995-ben

Országos Táncháztalálkozó és Kirakodóvásár, Budapest, március 25-26.
Nemzetközi Gyermeknéptánc Találkozó, Mosonmagyaróvár, június 1-5.
Nemzetközi Néptáncfesztivál (CIOFF), Szeged, július 21-30.
Nemzetközi Néptánc-találkozó, Mezőkövesd, augusztus 4-7.
Nemzetközi Folklornapok (IOV), Sárvár, augusztus 14-21.
V. Zemplén Néptáncfesztivál, Sátoraljaújhely, augusztus 14-20.
Mesterségek Ünnepe, Budapest, augusztus 18-19-20.
AGRIA Nemzetközi Néptánc-találkozó, Eger, szeptember 7-11.
Paprika szüret, Kalocsa, szeptember 15-16.
Néptáncfesztivál, Szekszárd, november 11-21.

Gajdosok Egerben

Dudaszótól visszhangoztak Eger utcái a múlt évben, szeptember első hétvégéjén. A Gajdos Népzenei és Néptánc Kulturális Egyesület hívó szavára gyűltek össze a magyar dudások a barokk városban, a Szüreti Napok alkalmával. Mintegy tizenötven fújták föl a kecskebőrt péntek délután a szüreti felvonulás élén. A messzire elhallatszódó dudaszó óriási tömegeket vonzott a belváros főterére, ahol hamarosan elkezdődött a megnyitó. A fiatal gajdosok mellett a találkozó díszvendégeként fellépett a tereskei Pál István bácsi is, aki hetvenöt évesen az ország legidősebb dudása. A következő két napot szakmai előadások, tanítások tették a résztvevők számára hasznossá, esténként pedig éjszakába nyúló mulatózások szórakoztatták a környékbeli kocsmák közönségeit. A fesztivál a gálaműsoron aratott sikerrel fejeződött be. Mind a közönség visszajelzései, mind a szüreti napok támogatóinak biztatása arra ösztönzi a szervezőket, hogy rendszeressé tegyék a Magyar Dudások Találkozóját. Így az idén is az egri programok között fog szerepelni szeptember 9-11. között, amire mindenkit szeretettel várnak.

(szóki)

Gajdos népzenei együttes

A Gajdos népzenei együttes 1986-ban alakult Egerben, és 1992 óta működik a jelenlegi felállásban. A zenekar tagjai: Szabó Attila (hegedű, dob), Okos Tibor (kontra, furulya, dudu), Horváth Attila (bőgő, koboz, gitár, buzuki) és Király Tibor (cimbalom, kontra). Az együttes tagjainak hangszer-tudása lehetővé teszi, hogy a magyar nyelvterület legtöbb dialektusának muzsikáját játsszák, de alkalmanként népzenei feldolgozásokra is vállalkoznak. Az autentikus népzenei a zeneiskolai tanulmányok befejezése után, autodidakta módon kezdték el tanulni, eredeti felvételek alapján. Néhány év után már saját gyűjtéseket is készítettek, nemcsak Magyarországon, hanem Erdélyben és Moldvában is. A zenekar munkája szakmai körökben is elismerést nyert, amikor 1989-ben Okos Tibor furulyás szólístaként, 1993-ban pedig együttesen is megkapták a Népművészet Ifjú Mestere címet. A Gajdos zenekar 1987 óta az egri Lajtha László Néptáncgyűjtés kísérőzenekara. Állandó programjaik között szerepel a havi rendszerességgel Egerben működő Gajdos táncház, valamint évente egyszer az egri Szüreti Napok rendezvényei alkalmával megtartott Magyar Dudások Találkozójának megszervezése. Mindezek mellett szívesen vállalják más táncgyűjtések kíséretét és önálló koncerteket is. Repertoárjuk egy része Felföldi Népzene címmel 1993-ban jelent meg kazetta formájában, amely a zenei boltokon kívül a zenekar tagjainál is megvásárolható.

Fotó: Pál István tereskei dudás és Agócs Gergely (Kása Béla)

Ifj. Tímár Sándor: Mosenberg – egy tábor a világ szélén

Népzene és néptánc iránt elfogult olvasóink bizonyára tudják, az esztendő két részre oszlik: a tánc házi időszakra és a táborozások évszakára. Ez utóbbi a nyár, mely Magyarországon igencsak bő táborozási lehetőségeket kínál. Sőt: örvendetes módon mára már természetessé vált, hogy tőlünk északra, délre és keletre is lehet néptáncot, népzene-t tanulni, szomszédaink magyarul a vidékeinken. Ezek a táborok mind atmoszférájukkal, mind áráikkal, s nem utolsósorban történelmet idéző helyszíneikkel mágnesként vonzzák az érdeklődőket.

De lássuk, mi a helyzet Nyugaton.

Ott, ahol a népi kultúra szinte teljes mértékben asszimilálódott, s leegyszerűsödve az uniformizált polgári kultúra részévé vált. Bizony, ott talán még jobban vigyáznak arra a kevéssé igazán régi szokásra, dallamra, táncra, ami megmaradt, vagy amit fáradságos munkával felkutattak, rekonstruáltak. Sok esetben nyugat-európai folklórkutatók a kelet-európai népi kultúrában vélik felfedezni saját népművészetük reinkarnációját. Nem véletlen, hogy a fesztiválok – legyen az népzenei, vagy néptáncfaló – oly sok érdeklődőt vonzanak Nyugat-Európa-szerte. Ilyenkor – ezt tapasztalhatták már mindazok, akik valaha is részt vettek ilyen eseményeken – a főleg kisebb városok polgárai egy nagy családként ünneplik a tánc és a muzsika hagyományápolóit.

Természetesen az ember alkotó fantáziája nem csupán rekonstruálásra képes, de új értékeket is teremt. A világ legnevesebb komponistái oly szívesen merítettek a népzene kiapadhatatlan forrásából, sőt, a hagyományos zenék újrafarmálásából egészen új irányzatok is születtek.

Aki keresztmetszeti képet szeretne kapni a mai zenei evolúciós folyamatokról, annak érdemes ellátogatnia Mosenbergbe, a „Sommer Musik Fest”-re. Ez voltaképpen egy 10 napos tábor, amely a régi zene, a world music, a jazz, a folk, az etno- és a hagyományos népzene, valamint a különböző mozgásművészetek nemzetközi alkotóműhelye.

A mosenbergi tábor megálmodója Rüdiger Oppermann, aki nemzetközileg elismert hárfaművész, világjáró muzsikus, s akinek zenei hitvallása egybevág a tábor szellemiségével. Szerte a világban élnek barátai, akik hívó szavára minden évben összegyűlnek Németország és a nyár közepén, hogy megrendezzék a Sommer Musik Fest-et, és hogy mindenek előtt és fölött élvezzék az együttműködés örömét.

A program igazán sokszínű, minden zenei igényt kielégítő. Ez nem csoda, hisz a résztvevők többnyire zenetanárok, hivatásos vagy amatőr muzsikusok, vagy tanulni vágyó szimpatizánsok. No és persze gyerekek; merthogy a tábor egyik jelzője is ez: „kinderfreundlich”, vagyis gyerekbarát. Ez az oka, hogy a mintegy 40 különböző kurzus közül négy kimondottan gyerekeknek szól, emellett van gyerekörző szolgálat és játéklehetőség a szabadban.

Ha már a programokról esett szó, az említett 40-ből íme egy kis ízelítő: Aki a különböző népzenei irányzatok mellett voksol, választhat (bár nem könnyű), hogy afrikai, amerikai, indiai, cigány, balkáni, francia, breton, ír, zsidó, német,

vagy magyar népzene-t szeretne tanulni. A legtöbb zenéhez tánc is „dukál”, s ezek kipróbálására, megtanulására is van mód a táborban. A zenei műhelyek hangszerek szerint is csoportosíthatók: van duda, gitár, mandolin, hárfa, tekerő, ütős, fúvós, harmonika, sőt szájharmonika és kanál kurzus is. Aki ez utóbbin mosolyog, talán nem is sejtí, hogy Dirk Hamborg, ki e hangszerek mestere, egy alkalmi zenekari felállásban kalotaszegi szaporát muzsikált szájharmonikán és kanálon, vonós kísérettel.

„Természetesen” a magyar népzene és néptánc is jelen van e színes palettán. A Kolompos együttes és táncos barátai immár harmadik éve rendszeres résztvevői a mosenbergi találkozóknak. Zenéink, táncaink iránt oly nagy az érdeklődés, hogy a magyar színek képviselői rendszerint már a tábor utolsó napján megkapják következő évi meghívásukat.

Mosenberg, Kassel közelében egy fennsíkon helyezkedik el, teraszzerű képződményen, melyről festői kilátás nyílik a környező hegyekre, s a hegyek lábainál rejtőző kis falvakra. Az ember valóban úgy érzi, mintha a világ széléről tekintenél, ahol nem érzékelhetők a mindennapos problémák, csak a tábor körülölelő búzamezők nyugalma, a párás poharakban gyöngyöző búzasör – melyet a tízpercnyi járásra fekvő Falkenberg fogadóiban mérnek –, s a zene hangjai, melyek a nap 24 órájában mindig felcsendülnek valahol.

A tábor napi programja a reggeli koncerttel kezdődik. Ezt követően mintegy 8-10 helyszínen beindulnak a tanfolyamok, foglalkozások, melyek 1-1,5 óráig tartanak. Az ebéd két teremben fogyasztható el, aszerint, hogy hagyományos vagy vegetáriánus kosztra vágyik a táborlakó. Ezután, némi pihenő után folytatódnak a kurzusok, egészen az esti órákig, amikor is koncertek és tánczások kezdődnek a nagyszabású, és kamaraelőadások az ebédlőben. A teázóban alkalmi bandák muzsikálnak, aki pedig elfárad, visszavonul a sátrába (esetleg a szobájába), miután megküzdött az azt nap szűnyogadagjával, nyugodt álomra hajtja a fejét.

Kiemelkedő események: a nyitóünnepség, ahol többnyire utazástól meggyötört, de jókedvű zenészek koncerteznek, a záróünnepség, ahol táborozástól meggyötört, de még mindig jókedvű zenészek muzsikálnak, s közbül pedig van a vásárnap, ahol a jókedvű zenészek pénzzé teszik portékáikat – kazettákat, CD-ket, pólót, hangszereket stb.

Aki ezek után azt gondolja, minden lényegeset tud a mosenbergi táborról, az bizony téved. Sajnos kevés magyar zenetanár, hivatásos és amatőr muzsikus vagy szimpatizáns engedheti meg magának a 2x1100 km-es túra és a tábor 5-700 német márkás költségét. Ha mégis lesz olyan szerencsés hazánkfi, aki eljut a „világ szélére”, Mosenbergbe, tapasztalni fogja történetem hitelességét.

Klubok tánczások októbertől

Sirtos görög tánc ház minden vasárnap

Rece-fice délszláv, bokgár; görög tánc ház minden hétfőn

Izraeli tánc ház kéthetente vasárnap

Los Andinos andoki tánc ház minden hónap első hétfőjén

„Vigh Rudolf” cigány népzenei klub minden hónap utolsó péntekén

Makám etnozenei klub havonta egyszer kedden

Almássy téri Szabadidőközpont, VII. Almássy tér 6., tel.: 267-87-09

Kaposi Edit: Pünkösdi kirándulás Erdélybe

„... az magyar hintó kicsodás volt... az magyar hintót azért írák le, ... mert az olyan erős munka volt, hogy némelyeknek az gyermeke is megérte véle, nem úgy, mint most, hogy amint veszed az mostani hintót, annyit romlik, hogy gyakrabban többet költesz rája, mint amint vetted, s mégis alig öt-hat esztendeig alig éred meg vele” (Apor Péter, 1736)

Nos, a Muharay Szövetség azon lelkes kis csapata, mely felbuzdulván egy pünkösdi-táji, három napos erdélyi kirándulás lehetőségén, nagy lelkesedéssel indult el a Corvin térről május 20-án reggel, kilenc óra tájban, hogy estére odaérjen a kalotaszegi Mérába.

Szép dicséretet hangzottak el modern autóbussz-hintónkról, eddigi külhoni vitézkedéseiről, melyeket sebek, javítás nélkül vitt véghez. Így elhelyezkedvén a „zsugorüléseken”, hosszan daloltunk, majd éppen falatoztunk, amikor... – jó, hogy nem almát ettünk Hófehérke módra – nagy huppanás, koppanás és járművünk jelezte: nincs tovább. A Vidám Park előtt álltunk, Szegeden, s magyar optimizmussal mondtuk: „milyen jó, hogy nem Nagylak után történt mindez”. Ünnepe előtt viszont nem éppen autóbussz javításra vágytak a szegediek. Tehát dalolhattuk: „két út van előttem”... visszafordulunk, vagy csoda esetén megérkezünk nagy erdélyi hajnalban.

A táncmozgalom mindenhatóságába vetett hittel hívtuk fel az ÉDOSZ táncsoportot. Ők helyet, vizet adnak, de szereplőjük nincs! Felhívtuk az egyetemi rektort, a polgármestert, az UNESCO-t, az ENSZ-et, s íme: a szegedi autóbusszgarázs vezetőjének nem lett főbb óhaja, csak hogy a mi buszunkat javíthassák minden egyéb, holmi tömegközlekedési szempontot emlegető buszvezetőkkel szemben. A hintóeszkábálást szkeptikusan néztük, de elhangzott a varázsigé: „ennek a javításnak ki kell (!?) tartania a visszaúton is”. Így is lett. Nagylaknál alig másfél órát álltunk, majd – valószínűleg az öreg Decebál már aludt, mert nem fondorlatoskodott – a nagy huppanókkal teli úton, töksötétben beporoszkálhattunk ősi Napocájába. Onnan már csak néhány tengelytörési lehetőséget kikerülve, pirkadatkor már meg is nyugodtak az addig félszemmel alvó házigazdáink, hogy mégiscsak megérkeztünk volt.

Gyorsan megtömettünk friss juhsajttal és minden más jóval, s bedugtuk az ágyba, hogy vagy két óra múlva újra hintózhassunk.

Kolozsvárra jó másfél órával később futottunk be, mint ahogy kedves vezetőnk, a történelem-földrajz szakos Hautzné Lám Irén várt minket a főtér közelében. Idő szűkében a Szent Mihály templomot lassan megkerülve csak a buszból simogattuk tekintetünkkel a Fadrusz János faragta Mátyás-szobrot. Az aggasztó hírek, Funar polgármester nagy ásatási tervei és szegény Corvinus elmozdítására (netán teljes eltüntetésére) vonatkozó elgondolások már akkor közszájon forogtak Erdélyszerte. Szerencsére még lelki békekességben szemlélődhettünk a Mátyás király saját költségén 1486 és 1849 között építtetett Farkas utcai templomban. A templom a reformáció óta a kálvinistáké. Megcsodáltuk a gyönyörű reneszánsz szószéket, a faragott padokat, a templom falait díszítő XVII-XVIII. századi nemesi temetési címereket, az Apafiak Kós Károly-készítette síremlékét, s a színezett orgonaszekrényt.

A templom mögötti kis csendes terecskén áll Kolozsvári Márton és György 1373-ban készült Szent György lovas szobra. Ez

a reneszánsz-remek itt másolat, eredetije a prágai Szent Vitus székesegyház mellett található, de szépsége, kecsessége itt is, ott is elragadja a nézőt.

Még jutott arra is idő, hogy a XV. századi városfal megmaradt részét, a Bethlen-bástyát is szemrevételezhessük. A várfal többi része a XVII. század elején felrobbant, ma csupán ez a rész látható. A bástya másik neve Szabó-bástya, mert a XV. századi ostrom idején a szabók céhe védte ezt a városrészt.

Tordának indultunk tovább. A városba nem kanyarodtunk be, csak az oda tartó Aranyos és Túrú patak csobogott el mellettünk az út mentén. Vezetőnk nem győzött sajnálkozni, hogy a szép kis városkát az utóbbi negyven év alatt az egyik legszennyezettebb levegőjű gyárvárosá tették. Ezt még tetézték azzal, hogy a város közepére telepítették Románia legnagyobb cementművét.

A tordai hasadékat csak messziről láttuk, de felidéztek a Szent László mondát, mely szerint a tatárokkal vívott csatában Szent László magára maradván az ellenség a királyt vette üldözőbe. Szent László Isten segítségét kérte, hogy lemaradjanak mögötte a tatárok. Jött is a segítség: a hegy kettévált. A szakadék egyik szélén a király menekülhetett tovább, a másikon a meglepett tatárhad verekedett immár egymással, ugyanis Szent László az égiekén kívül saját cselvetését is alkalmazta: aprópénzt szórt a sarkában lévő lovasok elé. Azok kapzsiságukban – feledvén a királyt – leszálltak a lóról, s egymással versengve szedték össze a pénzt. S ekkor újra csoda történt: a nemes fémpénzek az ellenség kezében kerek kavicsokká váltak.

Nem volt annyi idő, hogy a tordai hasadékban az ősi tengerfenéken maradt kis pénz formájú köveket keresgéljük (akár régen a tihanyi kecskekörmöket), mert mire a regének vége lett, máris Mészáros községre hívták fel a figyelmünket szakmai vezetőnk. A falu temetőjében nyugszik a tehetséges, hányatott életű Balázs Ferenc (1901-1939). Ő volt a község Amerikát megjárt unitárius papja, az ötletekben gazdag népművelő, kiváló író, az Erdélyi Szépművészeti Céh tagja. Ő építtette saját költségén a szép kis templomot is. Nemes törekvéseit meg nem értés fogadta. Megkeseredve, fiatalon, tüdőbajban halt meg.

A déli harangszó már Torockón ért bennünket. Itt nemcsak harangszót és jó hegyi levegőt kaptunk, hanem az éppen megnyílt vendégházban finom ebédet is.

A természeti és népművészeti szépségek örömet jelentettek. Végigjártattuk tekintetünket a festői, 1730 m magas Székelykő oldalán és a főtér büszke házain. Sajnos e nagy porták majd-hogynem üresen állnak. Egy-egy idős házaspár, vagy magára maradt özvegy él bennük. Lakóit még az Árpádok idejében telepítették ide német területről, de a századok folyamán nyelvükben és érzelmeikben teljesen elmagyarosodtak. A hajdani híres vasbányászat és vasfeldolgozás a múlté. A zárt településen nincs munkaalkalom, a fiatalok behúzódtak a városokba.

Pedig erős közösségről vall még ma is a nagyobb gyülekezetre épült református erődtemplom. Az anyagi jólét nyomait láthattuk a hajdani népviseleti darabokon is, melyek előállítására anyagban, díszítésben egyaránt igényes volt. Ma már csak egy 1952-ben alapított falumúzeum és két idős asszony szeretettel ápolt magángyűjteménye ad képet a népviseletek gazdagságáról.

Biztató viszont, hogy az erdélyi magyar társadalmi egyesületek – köztük nagyon aktívan az ifjúsági szervezetek – újra életet kívánnak ide hozni. Ebből született a most megnyílt ven-

dégház, és tervezik a népfőiskola különböző ismereteket adó tanfolyamait is. Nem megvetendő, ha a turizmus is nagyobb propagandát kap, mert új funkcióval újraéledhetnek az árva porták is.

Jó délután járt már az idő, amikor megálltunk Nagyenyed főterén. Kapkodtuk a fejünket, mert három nászmenetet is kísért három irányba egy-egy kis banda. Az egyik a katolikus, a másik az ortodox, a harmadik pedig a református templomban tartott.

Nagyenyeden annyi időnk volt csupán, hogy a nagyhírű Bethlen-kollégium udvarán emlékezzünk a fejedelmi alapítványok jóvoltából itt működött olyan jeles tanárookra, mint Apáczai Csere János, Pápai Pániz Ferenc, Szász Károly és Salamon Ferenc, valamint a szintoly neves tanítványokra, mint Bethlen Miklós, Bod Péter. Kőrösi Csoma Sándor, Kemény Zsigmond, Barabás Miklós, Bolyai Farkas és Áprily Lajos.

A lebukó nap fényében kocogtunk az Enyed patak mentén „haza”, Méréba. Ismét várt a terített asztal és a velünk együtt az esti táncházba készülők szeretete.

A viharvert, a község áldozatkészségéből máig is fenntartott magyar iskola feledtette velünk a nem éppen húszadik század végéhez illő külsejét és felszerelését, amikor megzendült Árus Feri és zenekara muzsikája. Töttszegi András, a kiváló táncos összegyűjtötte ifjú legénykeit, és jó erős bemelegítőt tartott. Utána a középkorú, majd a nemzetközi fesztiválok is már elismerést nyert érett férfiak csoportja legényeseitől és verbunkjaitól döngött a padló. S hogy a leányok-asszonyok se maradjanak ki, helybéliek és vendégek egyformán igyekeztek a csárdásforgatagban helyállni.

Elismerő taps kísért a primás Árus Perit, amikor a hegedűt átadta a zenekar másik tagjának, és olyan virtuóz táncot vágott le, hogy akár veterán aranysarkantyúsnak is felavathatta volna egy verseny zsűrije.

Meghatottan emlékeztünk meg e szép eredmény láttán Martin Györgyről, aki következetes, minden akadályt legyőző

néptáncgyűjtése és öntudatra ébresztő tevékenysége nyomán éledt újjá itt is a már-már teljes feledésbe ment népi tánc-hagyomány. Mérán mindenki nagy szeretettel és elismeréssel beszél róla. De ugyancsak nagy szeretettel veszik körül e néptánc-rencházban máig is jelentős részt vállaló Borbély Jolánt, aki személyesen ismer ott mindenkit, örömeivel-bánataival együtt.

Éjszakába nyúló beszélgetéssel ismerkedtünk a házigazdákkal. Szó került nemcsak az ünnepekről, de a hétköznapok gondjairól is. Megcsodáltuk az élni-akarást, az ízlést az új házak építésében, a házbelső darabjaiban, a hagyomány és az új dolgok okos, egymás melletti éltetését.

Piros pünkösöd első napjának reggelén a templomba való beharangozásra kinyíltak a kapuk, s rajtuk keresztül mint megannyi pünkösdi rózsza, úgy nyíltak ki a leányok és menyecskék a gyönyörű mérai viseletben. Kopogtak a réz-sarkús csizmácskák, lengtek a szalagok a gyöngyös pártákról. A református templom zsúfolásig megtelt. Az ősi kálvinista ülésrend szerint foglalta el ki-ki a helyét: a gyermekek és a még nem konfirmált fiatalok az erkélyen, a már konfirmált leányok az első padokban, a menyecskék mögöttük, a legidősebbek az utolsó padokban. De a sorrend megfordult, amikor az úrvacsorára került sor. Az úrasztalát több fehér kézímunkával takarták le. A szószekeket, az erkélyt, a falakat a konfirmandusoktól, fiatal házasoktól, családoktól kapott kézímunkák díszítették.

Kicsiny csapatunk minden tagja eljött az istentiszteletre és az úrvacsoraosztás alatt is mindenki benn maradt. Meghatottan énekeltek a gyülekezettel együtt a magyar himnuszt.

Kora délután vettünk nehéz szívvel búcsút.

Hazafelé a mérai útravalóból falatoztunk és zengett-zengett az ének hazáig. Pünkösöd vasárnap éjfél tájban értünk Pestre. Most várjuk, hogy akik fényképezőgéppel voltak, vajon filmet is tettek-e a gépbe...?

Aki mindezt a csodamesét nem hiszi, jöjjön velünk a legközelebbi útra.

Mohácsy Albert: Hurrá, táborozunk!

...És ha már loptam a címötletet, hozzátenném, hogy: „Hurrá, vizsgázunk!” A július 2-10. között rendezett Méta-táborban zárult a budafoki Országos C-kategóriás Táncmuzsikus-képző Tanfolyam. Az 1993 januárjában indított másfél éves munka alapos összefoglalására a Tapolcai Napraforgó Népfőiskola szervezése jóvoltából, ideális helyen, a Káli-medencében fekvő Káptalantótiiban került sor.

A „bázis” a helyi kemping volt – szállás sátorban, meleg ebéd és vacsora a szabad ég alatt. A foglalkozásokat délelőtt 10-13, valamint délután 16-19 óra között az iskola és a művelődési ház épületében tartottuk, ebédszünetben pedig irány a salföldi bányató!

Az esti közös muzsikálásra, táncos vigadalomra a közeli kocsmában került sor. (Köszönet Sanyi bácsinak, aki az egyébként fél tíz-tízés zárórát a kedvünkért hajnali három-négy órára módosította.)

Egy-két estére jutott egyéb program is: borkóstoló a kempingvezető – mindenki Zoli bácsija – pincéjében (utána hajnali

tárogatózó a falun végig, hadd edződjenek a helyiek), közös buli a hegymagasi tábor résztvevőivel a nemesgulácsi lovardában (pogácsa, zsíros kenyér, bor, zene, tánc, tábortűz, szűnyogok...), nagypályás focimeccs a Káptalantóti Sasokkal (13-3-ra égtünk, de majd jövőre...!).

És a lényeg: a 9-i vizsga, amelyen 24 vonós növendék „adta elő magát” – délelőtt zeneelmélet Árendás Péternél, délután pedig hangszeres zenekari vizsga Virágölgyi Márta és Vaurinecz András elnökletével. Végül 22 népzene-sz-jelölt kapott bizonyítványt a tanfolyam sikeres elvégzéséről. Itt említem meg, hogy új C-kategóriás tanfolyam várhatóan 1995 szeptemberétől indul újra Budafokon.

Természetesen Méta-tábor lesz jövőre is Káptalantótiiban, július első tíz napjában, sok érdekes programmal – falunap, kirándulás, zene- és táncoktatás – (terveink szerint bonchidai és kalotaszegi lesz a menü, ez utóbbi remélhetőleg adatközlő muzsikások tolmácsolásában). Bővebb információkkal az 1995. évi Táncmuzsikusok találkozókon, a Folkmagazinban és szórólapokon jelentkezünk! A végére még egy „lopott” szlogen: találkozunk „jövőre, veletek, ugyanitt!”... és persze minden érdeklődővel...

Hivatal Endre: Pontozó '94 Kanadai tudósítás

A kelet-kanadai, Észak-Kelet-USA-beli magyar táncélet Pontozó című seregszemléjét ez alkalommal Montréalban rendezték meg. A fölszigázott elvárásoknak oka lehetett, hogy először érkeztek „területen kívüli” csapatok Calgaryból, Winnipegből, Budakalászlóról, másrészt a helyi québeci francia népcsoportok is felléptek magyar (!) repertoárral. Mindemellett Montréal választott lakóhelye a szervező Dreisziger Kálmánnak tegye. (Ő bábáskodott – még az „ösidőkben” – a legelső Pontozók szervezésében is.)

Az eseménysorozat a Collège Vanier auditoriumában kezdődött az Ökrös zenekar koncertjével. Aligha kaphattunk volna ennél hitelesebb zenei interpretációt otthonról, Lévai Péter és Kiss Zsuzsa pedig táncukkal tették előbbé a műsort. Péter táncában az adatközlőt éreztem a színpadon, modorosság, külsín nélkül. Mintha egy zsüpfedeles ház mikroklímáját tárná föl számunkra, ahol önnön öröme táncol párjával, muzsikásaival. Berecz András közelíti meg az éneklést hasonló módon.

Mire a juhait kereső bojtár témájába fogott Csaba, már azt se tudtuk, milyen hangszereken játszik, úgy lenyűgözött bennünket. A zenekar új, Koszorú című kompakt lemeze is kelendőnek bizonyult.

Szombaton déltájt, a színpadbejárások után indult a háromrészes program. Színhelye a Guizot utcai katolikus templom alagsori nagyterme. A porondon több mint húsz együttes váltogatta egymást. Az első felvonásban gyerekek, kamaszok voltak többségben. A budakalászi Lenvirággyerekek tudták igazán életre kelteni táncukat, jó példával járva a helyi gyerekek előtt. A wellandi asszonyok táncukra ismét sikert arattot Ertl Péter: Szakácsasszonyok Táncra című koreográfiájával. (A számot egymásból sarjadó térformák jellemzik, fakánál-fazék ütőhangszerek, ének.) A második két felvonásban a kiforrott táncosok szerepeltek. Minden évben van valamilyen meglepetés-szám a Pontozón. Két éve például, a New York-iak kun verbunkja hatott átütő erővel, idén a calgary-i Vadrózsák együttes méhkerékivel és főleg a gyimesivel. A csángóban nem volt hiba, a kerekes megalapozta a hangulatot, majd robbant a verbunk úgy ahogy dukál! A magyaros lebegése csitította vissza a táncot szórványos ropogtatások közepette. A vastapsot megérdemelték. A másik kuriózumot a Tisza együttes (Washington) nyújtotta, Felső-Tisza vidéki cigány táncával. A „kortárs” zenére (gitár – vizeskanna) autentikus táncot

lejtettek, a folklór minden drámáját próbálván belesűríteni tíz percbre. Előadói módjuk kicsiszolt és megragadó volt. A drummondville-i francia együttes Gazdag Béla Nyárárdmenti táncait adta elő igen jó színvonalon. (Érdekesség képpen: a St. Catharines-i Szittyá táncosok ugyanezt a témát tanulták meg annak idején. A Szittyá táncosok eltűntek a színről, sírba vivén repertoárjukat, a szám tovább él a franciák lábán.) Ugyancsak szépen énekeltek a Les Pieds Légers lányai a karikázót! Nem beszélve róla, hogy franciák húzták az Új Magoz együttes lába alá a kanásznótákat, csárdásokat. Kicsit szomorú vagyok, mikor hallom, egyes kanadai magyarok miként vélekednek a franciákról. Mintha mi nem ismernénk kisebbségi sorsot. Kérdem én: angol néptánc csoport (ha lenne olyan) megtanulná-e táncainkat?

E kitérő után az esti táncra kanyarítanám a szót. Megindító volt látni kétszáz fiatal együtt táncolni. Évente egyszer van ilyen alkalom. A sok kalotaszegi koreográfiának kellemes mellékhatása, hogy több tucatnyi fiatal „penge” lett a legényesben, így meg, is kezdődhetett a „kalotaszegi marathont”. Az Ökrös banda tépte a húrokat, ifjaink „virgáltak”, lányaink nagy karéjban csujogattak. A levegő izzott, veritékfoltok a földön, mégse panaszkodott senki – au contraire. Hirtelen rádöbentem, mitől érzem olyan jól magam. A fiúk úgy viselkednek mint fiúk, a lányok mint lányok és tetszenek ebben a szerepkörben egymásnak, mi több, keresik a másik nem figyelmét, tetszésnyilvánítását. Ez rendkívüli – kanadai viszonyok közepette! A társaséleti forma egyik legjobb példázatát adhatják a magyar falvak a „fejlett” nyugati civilizáció magányosainak. Úgy éjfél után elszédtek a fiatalok, hátrahagyván Deák atyát, aki folytatta a rendrakást.

Vasárnap délelőtt: ismét a Collège Vanier az események színhelye. Lévai Péter tart táncműhelyt kutasföldi párostáncokból. A zsűri kiválasztotta a legjobb tíz produkciót, ami a Gálára kerül. Délután három óra, telt ház. Utolsó simítások a műsoron, vajon ideérnek-e a budakalásziak? A műsor elindul háromnyelvű konferálással. Dreisziger Kálmán eseteli a szelekció koncepcióját: szerettünk volna olyan Gálát összeállítani, amiben nem csak a prezentálás színvonala magaslik ki, hanem valamilyen szinten bemutatja a szórványság, a kisebbségek kultúráját. A felvidéki és erdélyi táncok mellett így került sor a sváb sramlira, valamint a cigánytáncra. A pesti vendégek még egyszer előadták a kutasföldi anyagot, ismét alkalmat adva a táncműhely tanulóinak frissíteni az élményt. A Gálát a vendéglátó montreáli Százszorszép együttes zárta egy fergeteges kalotaszegi számmal, Farkas Zoltán koreográfiájával.

„Jó mulatság, férfimunka volt!”

Timár Sándor: A legsikeresebb turné

A Magyar Állami Népi Együttes 1994. január 10-től három hónapon át vendég szerepelt az Amerikai Egyesült Államokban és Kanadában. A csapat a turné során 25 000 kilométert tett meg autóbusszon, 60 városban szállt meg, s 63 előadást tartott mintegy 70-75 ezer néző előtt. Már e számadatok is sejtetik, hogy kemény erőpróba volt ez az utazás.

Az együttes az Elindultam szép hazámból című produkcióját mutatta be, melyet a hazai közönség két évvel ezelőtt láthatott először a Budapesti Tavaszi Fesztiválon. Ezen az előadáson ott volt a Columbia Artist menedzsere, aki kijelentette, a műsor úgy kell neki, ahogy ezen a bemutatón látta. Ez a döntés több okból is meglepett bennünket. Először is az első felidőt a Nagy László versére készült Táncszók című koreográfia zárta. Erről tudni kell, hogy a táncosok a verset természetesen magyarul kiáltják, miközben eredeti gyimesi táncot járnak ütőgardon kísérettel, városi ruhában. Az is hihetetlennek tűnt, hogy a sokszínű, zenés-táncos műsort záró, Bartók Béla által gyűjtött „Elindultam szép hazámból” című népdalt is úgy kérték, ahogyan az előadás végén felhangzik: egyszólamban, hangszeres kíséret nélkül, csak a táncosok előadásában.

Később beláttuk, megrendelőinknek igaza lett... Amerika legnagyobb újságjai – a The New York Times, a The Washington Post, a Los Angeles Times – a Táncszokról írtak a legjobbat és a legelismertebb hangon. Mindemellett sokszor méltatták a Hajdúutanc emlékek című koreográfiát is. E tánc tematikája a Kárpát-medencében élő népek egymás mellett élését szimbolizálja, különféle botos táncok – dunántúli és Felső-Tisza vidéki pásztorbotoló, szatmári cigánybotoló, szlovák „haiduc” és marosmenti román „haidau” – bemutatásával. A harcias mozdulatok után a magyar pásztorok kezét adnak más nemzetiségű társaiknak. A kritikusok e gesztust úgy értékelték,

mint egyféle spontán politikai útmutatást a népek megbékélése felé. Annak is örültünk, hogy a cigányzenekar klasszikus zenei betéte mellett hatalmas taps fogadta a Kalotaszegi muzsika című műsorszámot, melyet az együttes kizsenekara adott elő. Ezzel ugyanis Liszt Ferenc II. Magyar rapszodiája mellett a hiteles tolmácsolású, nemesen puritán hangzású népzenei is elfogadta az amerikai publikum. Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy nem akármilyen közönség látogatta az Állami Népi Együttes előadásait, ugyanis a Columbia Artist, az egyik legtekintélyesebb komolyzenei koncertszervező cég Észak-Amerikában. Az Állami Népi Együttes idei vendég szereplése egy bérletes előadás-sorozat része volt, így a metropoliszok, egyetemi városok színháztermeit igényes közönség töltötte meg. Örömlőnkre szolgált az is, hogy a 70-75 ezer néző mintegy 10 %-a magyar ajkú volt, s ahol nagyobb magyar közösségek éltek, vendégül is látták a csapatot, enyhítve ezzel az út fáradalmait.

Mindezekről azért számolunk be, mert idehaza sokan azt hiszik, hogy az Állami Népi Együttes könnyed „show”-műsorral járja a világot. Ez nem így van. A turné az összes résztvevőnek komoly erőpróbát jelentett, s az elért eredmények alapja az itthoni lelkiismeretes felkészülés volt. Csak így vált lehetővé, hogy az együttes a színpadon is azt a szellemiséget képviselhesse és folytathassa magas színvonalon, ami a 70-es évek elején a kibontakozó táncművészetet is ösztönözte.

Mindent összevetve: az Állami Népi Együttes Elindultam szép hazámból című műsorával, Bartók Béla által írt vezető muzsikájával, a befogadó új haza keresésének gondolatával, s a boldogulásért folytatott küzdelem érzelmi sokféleségével állt közönsége elé, mindent a népzene, s a néptánc nyelvén tolmácsolva, művészi formába öntve.

Visszatekintve a három hónap eseményeire, elmondható, hogy az együttes eddigi legsikeresebb turnéjáról tért haza március végén Észak-Amerikából.

Ledniczky Márton: Bodor Feri élt...

Én Bokornak hívtam, ő engem Lenyókémmak. A Tölgyfa Galériát, ahol ő, Bokor kartárs volt, Zölgyfának neveztük. Persze ez a név is kéthavonta változott. Pedig Bodor Feri – otthon Ferencnek szólították – mélyesen tisztelte a hagyományokat. Együtt akartuk szerkeszteni a TRÁGYA című folkmagazint, amiben az igazi trágyszagú népművészetet mutattuk volna be. Mindig ezt szerette, a zajos falusi lakodalmakat, a zsúfolt táncházat, a füstös kocsmákat, ahol csak úgy, spontánul muzsikálnak a sarokban.

Mert Feri az élő folklórért rajongott. Utálta a skanzenokat meg a „levaryúzókát”, akik a paraszti kultúrát csak arra használják, hogy „lenyúljanak” valamit saját maguk, vagy „művészetük” számára, aminek persze már kevés köze van a folklór igazi értékeihez. Imádta viszont, amikor valakinek sikerült elcsípni valamit a lényegből. Irodájában éveken át ott díszelgett egy hatalmasra kinyitott fotó, amin egy táncoló lány felperdülő szoknyája alól kivillan egy pici fehérvászson háromszög...

Igen, Ferencet a táncokban is az élet érdekelte. A füstös helyiségben izzadó táncosok, a rezgőmellű lányok, a recsegő „vum-vum” a hatalmas nagybölgőből. A mezőségit is mindig a rock and roll-hoz hasonlította, ő aki „Gilbert” álnéven a hatvanas-hetvenes évek ismert „rongylábjá” volt a pesti táncos szórakozóhelyeknek.

Persze hagyomány volt az is, hogy a dolgok fonákjának gondolatával is eljátszott, amivel szintén a lényeghez tudott közelebb jutni. Imádtuk volna például, ha egyszer „belülről panírozott” rántott húst hoz a pincér... Vagy számtalanszor elképzeltük gyűjtéseink során, mi lenne, ha végre egyszer az erdélyi parasztemberek csöngetnének be a pesti lakótelepi lakásba, magnóval és videóval felszerelve, és kérnék az ottlakókat, énekeljék már el a fürdőszobában, amit fürdés közben szoktak énekelni, mutassák meg, hogy kapcsolják be a turmixgépet, és kamerával felvennék, hogyan csujogatnak a tizediken, amikor nem jön a lift...

Ennek megfelelően Ferenc többször hozott föl belvárosi bizományi áruház-lakásunkba NDK turistákat (főleg lányokat), hogy belépőjegy ellenében megmutassa nekik antik bútorainkat és a legújabb automata mosógépünket...

Aztán a dohányfüstös presszók, ahol piros műbőr hokedlikén ültünk, a pecsétfoltos zsebkendőnyi abroszon alumínium hamutál díszelgett, és a kávékanalat még csavargatni lehetett. Feri ezeket a helyeket

szerette, itt rendelt mindig unikumot sörrel, itt udvarolt esténként a presszósnöknek, ha még éppen el nem jegyezte őket. Az utolsót talán Olgának hívták, ott dolgozott a Pozsonyi úton, valamelyik alagsori presszóban...

Mindig az élő zenét kereste, hol játszik még egy szaxofonos vagy egy zongorista dobbal. Három filmet csináltunk a kocsmazenészekről, egyet a régi, óbudai Hid Vendéglőben, aztán a Római Halászkertben és egyet Kapolcson, a kocsmában. Sokat emlegette azt a képet, amikor az acélkék munkásruhás emberek felkerekednek, táncolnak, és ordítva éneklik legkedvesebb magyar nótáikat. Egykét kupica szatmári szilva után otthon is feltette a legújabb lakodalmas-rock kazettát. Mert tudta, és elfogadta, hogy sokan vannak, akik erre a zenére tudnak igazán mulatni. És Ferencnek ez volt a fontos. Jól megfért nála egymással Klifton Sönié (azt se tudom, hogy kell leírni), a marosmenti és a rockendroll. Mert mindegyik öröme!

Aztán 1956. Feri gyűjtötte az összes régi fotót, újságot. Valóságos izgalomba jött, amikor ismeretlen filmeket találtam Moszkvában, a forradalomról. Kedvenc képe volt Pedrazzini fotója, a két cigarettás lány, akinek derekára gránátok voltak kötve és közben mindkét kezében füstölgött a bagó...

És a csajok, úgy általában... Hát erre könnyű emlékezni. Ferenc imádta a meztelen fotókat, ezekből is szép gyűjteménye volt, legszívesebben kiállítást csinált volna a harmincas-nyolcvanas évek megsárgult pucér fényképeiből. Eljátszottunk a gondolattal, ki lehetett a fotós, miként készültek a felvételek, hogy nézhet ki az akkori menyecske... Mindenesetre azért megvette a Popó Magazin összes számát is...

Mindig azt mondta nekem: „Lenyókám, miért nem csinálsz már valami pánerotikus tájfilmet?” Ragaszkodott hozzá, hogy a NOMÁD NEMZEDÉK c. film főcímén, csakúgy mint a könyv címlapján egy fiatal lány legyen virágos zöld mezőben, áttetsző lengő ruhában...

Imádta a giccsot, könyvespolcán máig emlékszem valami bilikék műanyag gömbre, amiben a víz buborékokat engedett, és rózsaszín halacskák úszkáltak benne. Persze én is vetkőzős tollat hoztam neki ajándékba Kelet-Berlinből... Volt egy kis, bélyegnagyságú orosz tévéje, az antenna már letört róla. Ezen nézte a focimeccseket, a híradót, és a folkműsorokat. Mindig nagy horkolások közepette elaludt rajtuk, kezével átölelve a kis tévét.

Ferenc most már örökre elszenderült, csendben, és nagyon hiányzik a horkolása. A műsor pedig tovább zizeg a képernyőn...

Bankó András: A Rakonca „koncai”

Véletlen találkozás hozott össze a győri táncház zenekarával, Győrújbarát honismereti táborában adtak koncertet. Amikor a riportot emlegettem, kissé nehezen álltak kötélnek, szerintük „semmi különös” nem történt a zenekarral mostanában.

– Mi ez a bizonytalanság körülöttetek?

– Sok minden alakulóban, változóban van az együttesen belül is – kezdi Fajkus Attila, a primás. – Régen jobban ment a klub, sokan előjöttek és a többség táncolt is. Egy-egy estén meghívtak előadókat fogadtunk, diavetítéseket tartottunk. Most inkább beszélgetős-zenehallgató szatellárságok jellemzik a táncházunkat.

– Keressük, hogy mit toltunk el, de a változásokban biztos az is szerepet játszik, hogy a mostani közönség már csak másodkézből ismerte meg ezeket a táncokat – fűzi tovább Tanai Péter, a nagybölgős. Persze nem biztos, hogy ma is olyan klubokban kéne muzsikálni, mint 5 vagy 9 éve, amikor megalakultunk.

– Lemez vagy kazetta megjelenését sem tervezitek?

– Nem erőltetjük – mondják szinte egybehangzóan, s gesztusukból kiderül, szerintük a hanghordozó főleg külföldi föllépéseken térül meg – mint névjegykártya.

– A határon túl, vagy itthon szerepeltek sűrűbben?

– Itthon, ez egyértelmű. Sokat hívnak minket még a megyén kívülre is – szögezi le Attila. – Minden együttes előre akar jutni, így mi is szeretnénk továbblépni, például bővíteni a zenekart. Egyelőre azonban úgy fest, hogy 150 ezer ember közül egy sem akar cimbalmozni tanulni, így játszani, ahogy szeretnénk. Nem könnyű jó zenésztársakra akadni Győrött – zárja le a témát Péter.

– Hallottam egy demo-anyagról, amin Dresch Mihály szaxofonossal zenéltetek együtt. Ez alkalmi társulás volt, vagy folytatásra való kísérlet?

– Elég rég készült az a koncert fölvetél – nevet Attila. Akkor alkalminak tűnt, de azóta itt is, ott is összejövünk. Az egyik ilyen esemény, ahol rendszeresen találkozunk, a Bilibánc Fesztivál Rábapatonán: a Dresch zenekar mindig ott van s természetesen mi is.

Mint látszik, a Rakonca nem tépi magát a „koncert”, szerény, félrehúzódo zenekar benyomását kelti. Viszont számon tartja jubileumát, hisz már most készül rá, hogy jövőre méltóképp ünnepelhesse egy évtizedes fönnállását a baráti zenekarokkal, többek közt a szombathelyi Boglyával, a dunaszerdahelyi Pántlikával, az Ökrös együttesrel, Juhász Katival, Berecz Andrissal...

Maskarades

A görög szigetek vidám, könnyed ritmusai, Ipirosz hegyvidék egyszerű pásztordalai, Thesszália mélyen zengő, büszke dallamai, Thrákia szomszédba csengő hangjai, a kaukázusi pontosziak kemény harci ritmusai szólalnak meg a Maskarades együttes hangszerein.

1987 óta koncerteznek és tartanak táncházakat országsszerre, ott vannak minden nagy népzenei fesztiválon. A zenekar rendszeres résztvevője a görög nemzeti ünnepeknek, különböző iskolai klubokban, éttermekben, vacsoraesteken és esküvőkön szoktak muzsikálni. Többször szerepeltek a rádióban és a televízióban is. Legutóbb a XV. Diósgyőri Kaláka Folkfesztiválon és a Magyarországi Nemzetiségi Népzenei Gálán arattak nagy sikert.

A szíves érdeklődést szeretettel várja az együttes a következő telefonszámon: Ceferidisz Vaszilisz, 112-0734.

A Budagyöngye Bevásárlóközpontban nyíló

LAKBERENDEZÉSI BOLT,

melyben népi kézműves alkotásokat (bútorokat, kovácsoltvas termékeket, kerítés elemeket, szőnyeget, szőteseket, naív festményeket és egyéb, a lakáskultúrához tartozó népművészeti tárgyakat) fognak árusítani,

VÁRJA MESTERENYK JELENTKEZÉSÉT

az ország minden pontjáról, akik lehetőleg zsűrizett termékekkel el tudnák látni az üzletet.

minD Kft./Ltd.

1502 Budapest, Pf. 59.

Tel./fax: 142-1799, 274-2179

SZERKESZTŐSÉGI ÜZENET

Tisztelt olvasók!

Előreláthatólag december elején jelenik meg magazinunk következő száma, 1995-ben pedig – ugyanígy, mint idén – márciusban, augusztusban és decemberben. Továbbra is szívesen látjuk alkotó közreműködésüket, várjuk észrevételeiket, gondolataikat, információikat.

A folkMAGazin szerkesztősége köszönettel vesz minden anyagi támogatást, amellyel akár magánszemélyek, akár intézmények hozzájárulnak lapunk működéséhez.

Bankszámlaszámunk: Agrobank Rt., MNB 219-98629

Táncház Alapítvány: 18057746-70040010

Észrevételeiket, gondolataikat kérjük az alábbi címre eljuttatni:

folkMAGazin, 1251 Budapest, Pf. 101.

Tel.: 201-4492, 201-3766/13 vagy 60 mellék

Fax: 201-5164

Hirdessen a folkMAGazin-ban!

Hirdetési feltételek: Közérdekű híreket, nem profitorientált, vagy apróhirdetéseket 12 szóig ingyen megjelentetünk. Kiemelt, fizetett hirdetéseket a folkMAGazin hirdetési tarifái alapján vállalunk.

Megdöbbenéssel kaptuk tavasszal a hírt, hogy „Cselédes” Varga Mihály kiskunfélegyházi tekerős 1994. április 15-én, 92 esztendőskorában elhunyt. Az egyik legutolsó hagyományörző tekerős volt, aki több, mint hetven éven keresztül muzsikált. A húszas évektől kezdve számtalan lakodalmat, névestét, kukoricafosztást, disznótort, padkaporos bált muzsikált ki. Hangszerjátékát szerencsére megörököltette a Rádió és a Zenetudományi Intézet is. Mindazoknak, akik tanulni jártak hozzá, óriási szeretettel adta át azt a hihetetlen tudást, amit összegyűjtött hosszú élete során. Sajnos, most érezzük csak, hogy milyen keveset is tudtunk meg róla. Jó lenne még kérdezni tőle, jó lenne találkozni, együtt muzsikálni, jó lenne, ha még mesélne. Hiszen márciusban még muzsikált nekünk, táncolt, és együtt tervezgettük közlegő áprilisi születésnapjának megünneplését! De már nem került rá sor. Nagyon hiányzik, Misa Bácsi! Isten áldja!
(Kép és szöveg: Szerényi Béla)

Pályázat

a Néptáncantológia '94

című rendezvényen történő részvételre

A Martin György Néptáncszövetség és a Magyar Művelődési Intézet Népművészeti Osztálya pályázatot hirdet a Néptáncantológia '94 című rendezvényen történő részvételre. A pályázat célja, hogy az amatőr néptáncmozgalom és néptáncművészet újonnan született értékeit összegyűjtse és felmutassa, lehetőséget biztosítva a legszínvonalasabb művek színházi bemutatásához.

Pályázni lehet, minden olyan, maximum 15 perc időtartamú koreográfiaival, amely 1993-1994-ben, amatőr néptánc együttes előadásában került bemutatásra és a Néptáncantológia műsorán még nem szerepelt.

Pályázatot az előadó együttes vagy az alkotó nyújthat be.

A pályázatnak tartalmaznia kell a műre, az alkotókra és az előadókra vonatkozó alapvető adatokat és az előadáshoz szükséges technikai igényeket.

A pályázat feltétele: A pályázatokat az erre a célra készített pályázati űrlapon 2 példányban kell beküldeni az alábbi címre: Martin György Néptáncszövetség 1011 Budapest, Corvin tér 8. „Néptáncantológia '94”. A pályázathoz mellékelni kell egy, a műről készült videofelvételt (amatőr felvétel is megfelelő), amelyet a pályázó az elbírálást követően visszakap. Pályázati űrlap igényelhető a Martin György Néptáncszövetségnél. (A pályázat fénymásolt űrlapon is benyújtható.)

Beküldési határidő: 1994. október 15.

A pályázatokat szakértői testület bírálja el
1994. november 30-ig.

Kecskeméten közel 10 éve nyílt meg a Népi Iparművészeti Múzeum. A város belső magjának határán, a Budapestet Szegeddel összekötő főútról nyíló, csendes Serfőző utcában található a műemléki védettséget élvező épület, mely eredetileg 1793-ban serházának készült és építészetileg is méltó környezetet teremt az itt kiállított tárgyaknak.

1984-ben kapott itt helyet a Népi Iparművészeti Tanács által évtizedeken keresztül összegyűjtött rendkívül gazdag anyag színe-java. A tágas, közel 800 m²-nyi kiállítótérben megtalálható a népi iparművészet valamennyi szakága: faragás, fazekasság, hímzés, szövés, népi kismesterségek (bőrös, kulacskészítő, szücs, kovács, kékfestő, tojásfestő, mézesbábos, hangszerkészítő stb.). Az országban egyedülálló kiállítás hazánk etnikailag jeles tájainak művészetén kívül egy-egy kiemelkedő alkotó (pl. Kántor Sándor, Kapoli Antal) munkásságába is bepillantást enged.

Az időszaki kiállító terem lehetőséget nyújt egy-egy művész munkáinak alaposabb megismerésére. Jelenleg Czár János

alkotásai láthatók itt, faragások, természetes anyagokból készült játékok, aratódíszek, bibliai jelenetek. Szeptember 2-án pedig Bács-Kiskun megye Népművészet Mestere címmel kitüntetett alkotói mutatkoznak be itt alkotásaikkal. Ezzel a kiállítással nem csak a 10 éves működésünket ünnepezzük, hanem az Országos Mestertalálkozó nyitórendezvényeként itt fogadjuk a résztvevőket.

A Népi Iparművészeti Múzeumban – amely hétfő és kedd kivételével 10-18 óráig várja látogatóit – lehetőség van előzetes bejelentkezés után (Telefon/Fax: 76/327-203) tárlatvezetést és kézműves foglalkozáson való részvételt kérni. Várjuk a népi iparművészet iránt érdeklődő látogatókat Kecskeméten, a Serfőző utca 17-ben.

Table of contents

		Page 13	Hagyományörzők fesztiváljai, hírek, felhívások <i>Traditional dance festivals, news, announcements.</i>
Pages 3-4	Péterfy László: Miért pont ács? <i>Thoughts about Hungarian woodcarving – past and present.</i>	Pages 14-15	Poster: János Pulika – violinist from Gyimesközéplak, <i>Transylvania, Romania</i>
Page 5	Fogarasi Klára: 1994 - a család éve <i>Article about the exhibition called „In the Family Circle”; photographs selected from the Ethnographic Museum’s collection.</i>	Page 16	<i>International folklore organizations, Folk arts award, folkdance festivals in 1995.</i>
Page 7	Horváth Károly: Nehezen vagyok alakítható <i>Interview with Ferenc Kiss, former leader of the „Vízöntő” Ensemble.</i>	Page 17	<i>Winners of the 1994 Tree of Life, Master of Folk Arts, and Young Master of Folk Arts awards.</i>
Page 7	Nayer Kapelye <i>Article about a band that plays Hungarian Jewish music.</i>	Page 18	Kiss Ferenc: WOMUFE <i>Article on Budapest’s second World Music Festival.</i>
Page 8	Bankó András: „Addig megyek a víz mellett...” <i>Critique of Éva Kanalas and Géza Fábri’s Hungarian Moldavian cassette.</i>	Page 19	<i>News, announcements.</i>
Page 9	Horváth Károly: Üzenet <i>Review of „Ghymes” – a Hungarian band from Slovakia’s new record.</i>	Page 20	<i>Reports on the „Hajnalöntöző” and „Gajdos” folk music ensembles.</i>
Page 9	Sebő Ferenc: Népzenei olvasókönyv <i>Ferenc Sebő’s soon to be published book; „A Folk Music Primer”, a summary of his work.</i>	Page 20	<i>Folkdance festivals in Hungary in 1995.</i>
Page 10	<i>Articles, news, announcements.</i>	Page 21	Ifj. Tímár Sándor: Mosenberg <i>Thoughts about a folk camp in Germany.</i>
Page 11	Táncházak, klubok <i>Dance Houses, clubs.</i>	Pages 22-23	Kaposi Edit: Pünkösdi kirándulás Erdélybe <i>Report on a trip to Transylvania.</i>
Page 12	Mesterségek ünnepe <i>Handcrafts Celebration: open air market and folk arts festival in the Buda castle, August 9, 20, 21.</i>	Page 24	<i>Reports on the 1994 „Pontozó” festival in Montreal and the Hungarian State Folk Ensemble’s U.S. tour.</i>
		Page 25	Ledniczky Márton: Bodor Feri élt <i>Recollections of the late Ferenc Bodor, by Márton Ledniczky.</i>
		Page 25	Bankó András: A Rakonca „koncai” <i>Interview with the Győr dance house band.</i>
		Page 26	<i>Articles, announcements, grants.</i>
		Page 27	20 éves a Vujicsics együttes <i>The Vujicsics Ensemble, a Hungarian Southern Slav music group is twenty years old.</i>
		Page 28	Juhász Katalin: „Magyarok tündöklő csillaga” <i>Article about Saint Stephen, the Hungarians’ first king.</i>

Juhász Katalin: „Magyarok tündöklő csillaga”

Szent István király (1001-1038) a kereszténnyé vált magyarság első uralkodója, a szakrális hagyomány és tudat szerint az ország és nemzet patrónusa, istápjja. A moldvai csángók körében még ma is közsímet egyházi népének sorai a következőképén szólnak erről:

Ó, hol vagy: magyarok tündöklő csillaga, Ki voltál valaha országunk istápjja?

Hol vagy István király? Téged magyar kíván

Gyászos öltözetben teelötted sírván.

Virágoskert hala híres Pannónia,

Mely kertet öntöze híven Szűz Mária.

A kertnek kertésze István király vala,

Árva magyaroknak választott ez napja...

Első királyunk alakját, a hozzá kapcsolódó tárgyakat (korona, palást stb.), sőt testének maradványait is évszázadok óta számtalan legenda és vallásos tisztelet övezi. A krónikák szerint már születését is csodás jelek kísérték, mint Álmosét. A valószínűleg evangéliumi ihletésű történetben Saroltának álmában jelenik meg Szent István protomártír és megjósolja fia születését, aki a keresztségben az István nevet kapja, s majdan ő lesz a magyarok királya. Ezen legendák képezheték az alapját azoknak a középkori liturgikus szokásoknak, amelyeket például a korabeli Eger és Esztergom városában minden vasárnap gyakoroltak, főként körmenetek formájában.

István uralkodásának emberfeletti próbái voltak: meg kellett védenie országát függetlenségét, folyamatosan féken kellett tartania a pogány törzseket, eközben fiát, Imrét is elvesztette. Ezért ajánlotta élete végén országát a Boldogasszony oltalmába. Halála után 45 évvel 1083-ban szentté avatták. Hartvik győri püspök leírásában az áll, hogy amikor a szentté avatás alkalmából felnyitották István koporsóját, csontjai drága illatos árban úsztak. A király jobb kezefejét és az arra húzott gyűrűt viszont nem találták a koporsóban. Később derítették ki, hogy ezt posztóba takargatva egy fehér ruhás ifjú – aki nem más volt, mint Isten angyala – adta át Mercurius szerzetesnek, a templomi kincsek őrének. László király a drága ereklyét kéz alakú tartóba foglaltatta, és a tiszteletére alapított Berettyó parti Szentjobb monostorban helyeztette el. A Szent Jobb későbbi sorsa sok ponton tisztázatlan. Annyi bizonyos, hogy a XVIII. században Raguzában (Dubrovnik) a dominikánusok kolostorában akadtak rá, végül 1771-ben több sikertelen kísérletet követően Mária Teréziának sikerült Budára hozatnia, ahol hatalmas pompával fogadták.

István király sírját hasonló vallásos tisztelet vette körül. A középkor folyamán állandóan nagy tömegek zarándokoltak a székesfehérvári síremlékhez, ahol a búcsúok előtt rendszerint az ott található többi ereklyét is felmutatták. Több

krónikaíró is megemlékezik arról, hogy sok beteg nyerte vissza itt egészségét:

...Sok sánta vette járását,

Sok vak nyerte meg látását,

Némák kezdtek szólni,

Siketek is hallgani...

(katolikus népének)

Szent királyunk ünnepe, augusztus 20. I. Ferenc óta munkaszüneti napnak számított, így méltán tett szert nagy jelentőségre az egyházi ünnepek között. Nemzetivé vált egyházi hagyományunk nyomán, a Boldogasszony után Szent István az ország első patrónusa. Az újkori történelmi Magyarországon közel 350 templom ajánlotta magát a Szent király oltalmába, s ez igen gyakran a templomhoz tartozó helység nevében is kifejeződik.

Annak ellenére, hogy az augusztus húszadikái templombúcsúk, körmenetek, illetve a Szent Jobb körülhordozása minden évben nagy tömegeket mozgat meg, a folklórisztikus hagyományban csak elvétve találhatunk István királlyal kapcsolatos adatokat. Csak szórványosan, többnyire a nyelvterület peremvidékein tudtak gyűjteni néhány balladaszerű éneket, mondát, amelyek első királyunk személyéhez fűződnek. Ennek oka Bálint Sándor (a vallási néprajz egyik legnagyobb magyar kutatója) szerint abban keresendő, hogy az erőteljes hivatalos kultusz szinte teljesen kiszorította a legendából folklorizálódott néphagyományt.

1949-től, negyven éven keresztül, az előbbivel éppen ellentétes irányú központi kezdeményezés hatására, augusztus 20-án elsősorban nem Szent Istvánt, hanem az új kenyeret volt kénytelen ünnepelni az ország. Emiatt a felnövekvő nemzedékek egész sora ezt az ünnepet az új hagyománynyá vált népünnepeké, a budapesti vízi- és légi parádé, valamint az azt követő tűzijáték eseményeihez kapcsolja. Jó néhány éve a népművészettel foglalkozók ünnepe is augusztus 20-a, hiszen a budai várban ekkor tartják immár hagyományosan a Mesterségek Ünnepét, s ez alkalommal adják át a „mozgalom” kitüntetéseit is.

Láthattuk, hogy Szent István király emléknapja így, vagy úgy, kitörülhetetlenül kiemelt jeles napja a magyar életnek. Töltsük bárhogyan és bárhol, jó, ha eszünkbe jut: a magyar állam mai létezését kis túlzással éppen első királyunknak köszönhetjük.

„Ó Szent István, dicsértessél,
Menny és földön tiszteletessél,
De főképpen nálunk ma.
Mint országunk istápjja.
Kérünk, mint apostolunkat
És az első királyunkat
A mennyből tekints le
Szegény magyar népedre.”